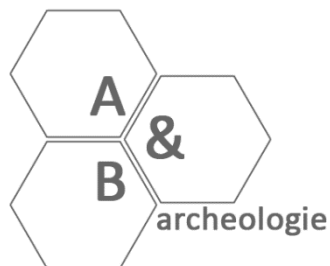

Archeologienota Baasrode Theodoor Vermylenstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

26-10-2020

Titel: Archeologienota Baasrode Theodoor Vermynlenstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020I436

Intern projectnummer: 2020.158

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Dendermonde (Baasrode), Theodoor Vermynlenstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 135700,46 en Y: 190738,90; X: 136145,00 en Y: 190956,09

Oppervlakte plangebied: ca. 8420m²

Kadastergegevens: Dendermonde, afdeling 5 Baasrode, Sectie C, perceel 408D2 (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Joris Goen (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 26/10/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	5
1.1. WETTELIJK KADER	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. VRAAGSTELLING	5
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	5
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	6
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	7
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	7
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	7
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	7
2. BUREAUONDERZOEK	8
2.1. HUIDIGE TOESTAND	8
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	12
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	12
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	15
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	17
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	19
2.4. HISTORISCHE SITUERING	21
2.4.1. BAASRODE	21
2.4.2. PLANGEBIED	22
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	29
2.5.1. STEENTIJD	29
2.5.2. ROMEINSE PERIODE	29
2.5.3. MIDDELEEUWEN	29
2.5.4. NIEUWE TIJD – NIEUWSTE TIJD	30
3. SYNTHESE	33
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	33
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	35
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	36
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	37
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	38
4. SAMENVATTING	40
5. BIBLIOGRAFIE	42

6. BIJLAGES	43
--------------------	-----------

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Baasrode (deelgemeente van de stad Dendermonde) Theodoor Vermeylenstraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

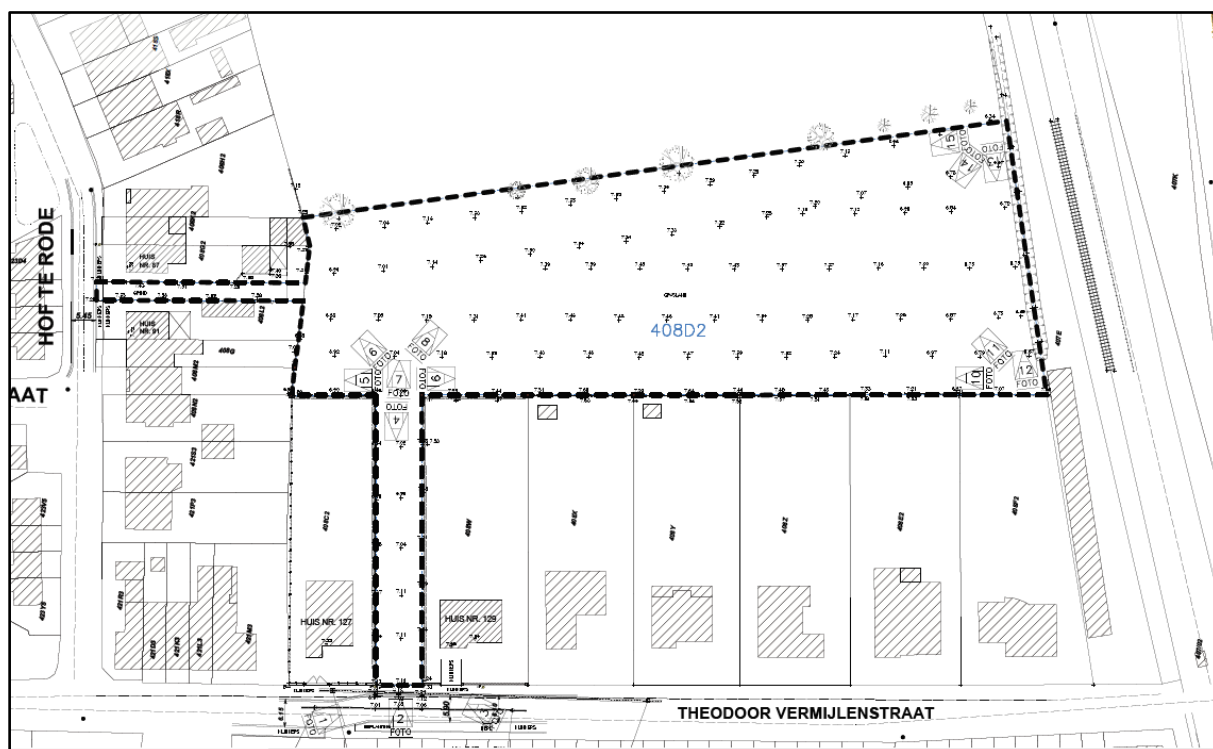
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 8420m² groot, heeft een onregelmatige vorm en sluit in het westen aan op de Theodoor Vermynenstraat en in het noorden op het Hof ten Rode. Het perceel is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De noordelijke verbinding met Hof ten Rode is verhard met grind. In het zuiden wordt het plangebied begrensd door de Zwarte Beek en de spoorweg tussen Antwerpen en Dendermonde. Het plangebied betreft een inbreiding tussen de bestaande bebouwing langs de Theodoor Vermynenstraat en het Hof ten Rode. In het oosten sluit het terrein aan op een onbebouwd akkerland. Verder naar het oosten is een bedrijventerrein aanwezig.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

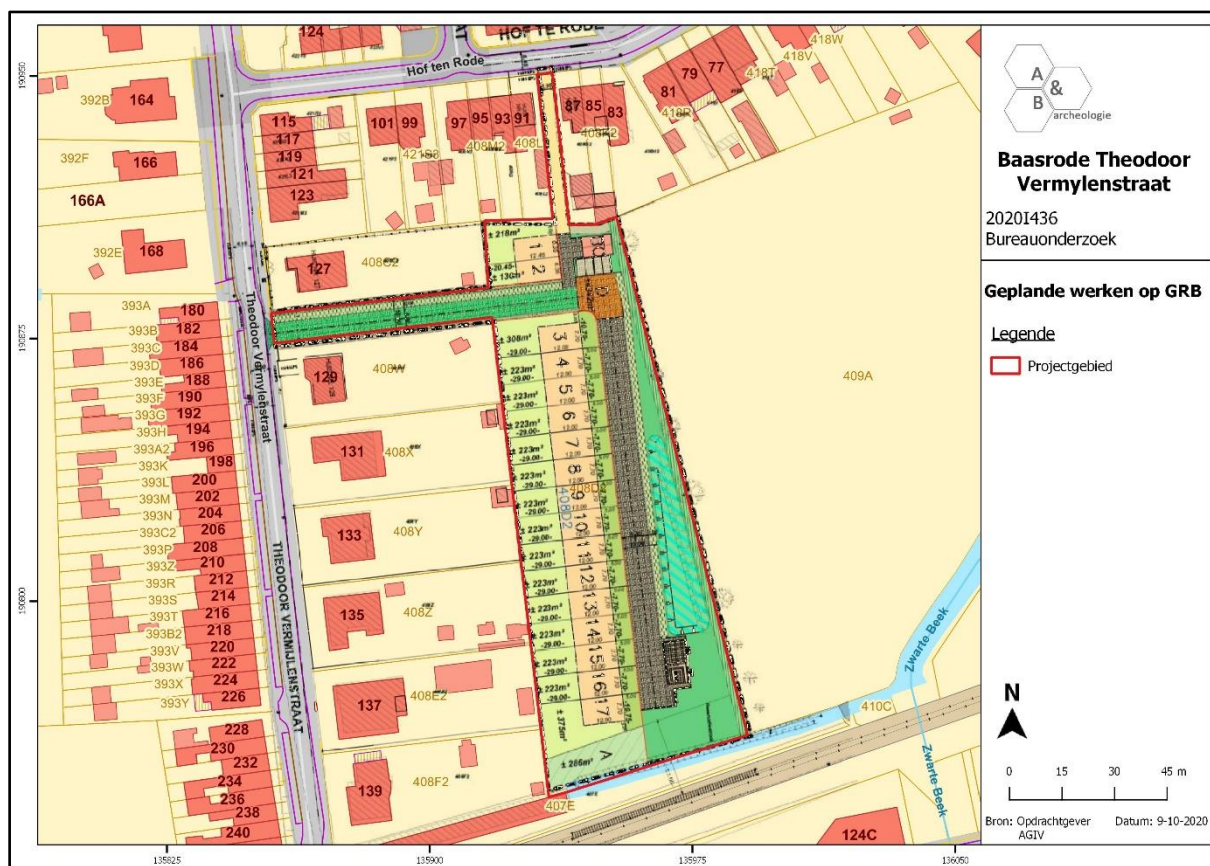

Figuur 2 Plan bestaande toestand, het noorden bevindt zich links (bron: initiatiefnemer).

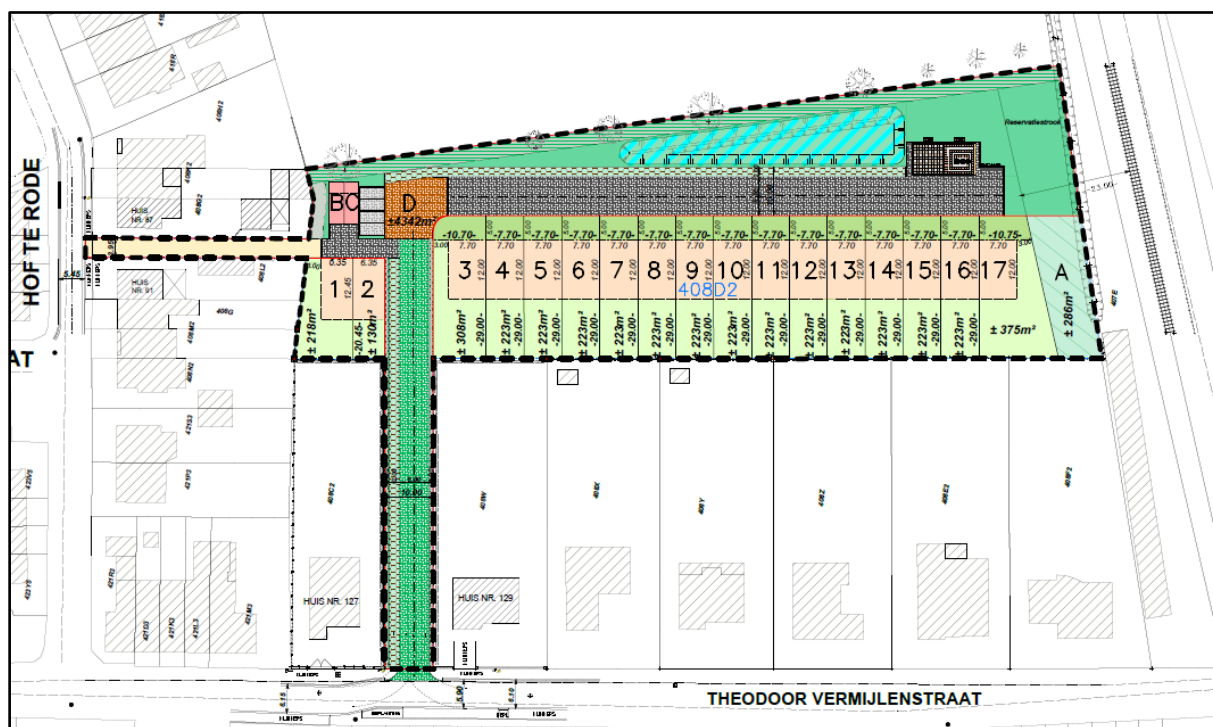
2.2. Geplande werken

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 17 bouwloten met een totale grondoppervlakte die varieert tussen 130m² en 375m². Er wordt daarnaast een nieuwe wegenis aangelegd die in het westen aansluit op de Theodoor Vermeylenstraat en van noord naar zuid doorheen de verkaveling loopt. In het zuiden wordt een groene bufferstrook voorzien ten opzichte van de aangrenzende beek en spoorweg. Langsheen de oostelijke zijde wordt eveneens een groenzone aangelegd waarbinnen een wadi wordt uitgegraven. Aansluitend bij de nieuwe wegenis wordt een speelpleintje met banken ingepland. De bomen langsheen de oostelijke zijde van het terrein worden behouden bij de geplande werken.

Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, de aanleg van de wadi, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en de groenzone. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Figuur 3 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

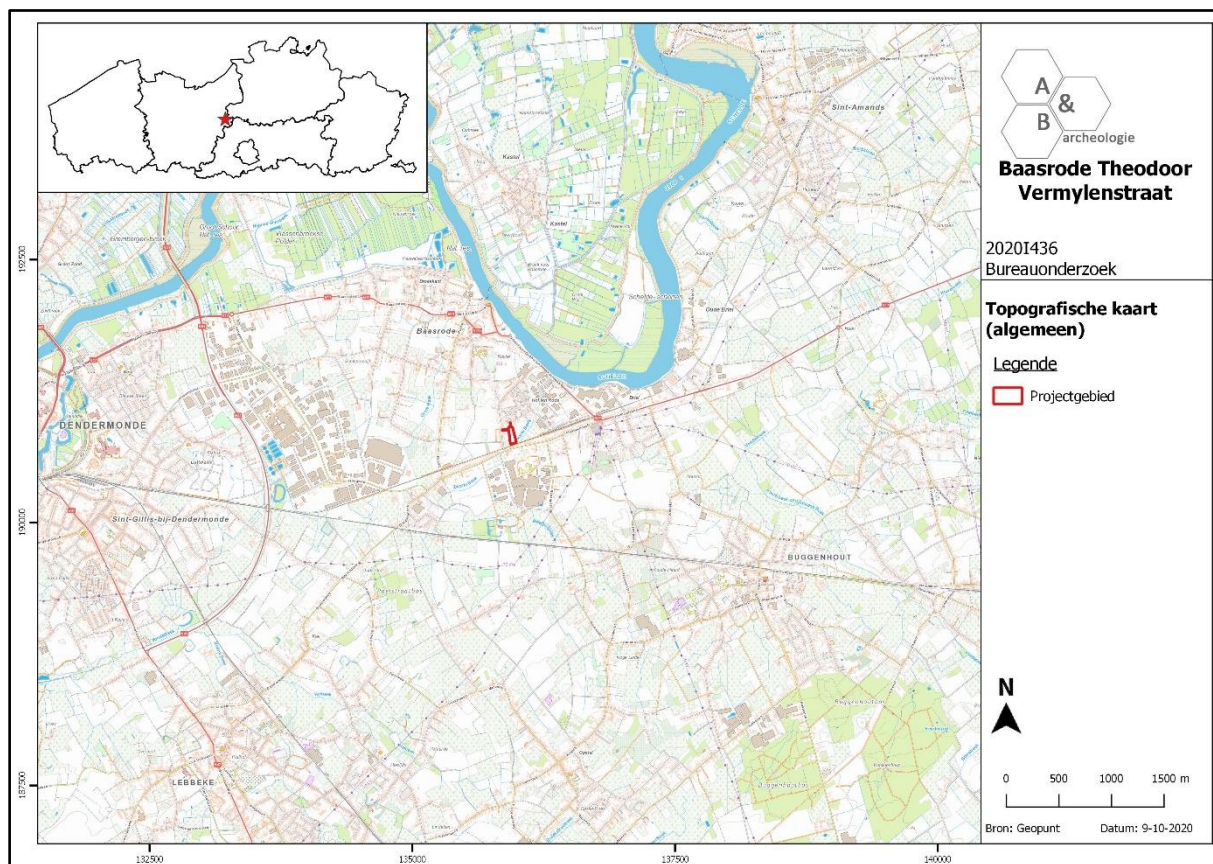
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan, het noorden bevindt zich links (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

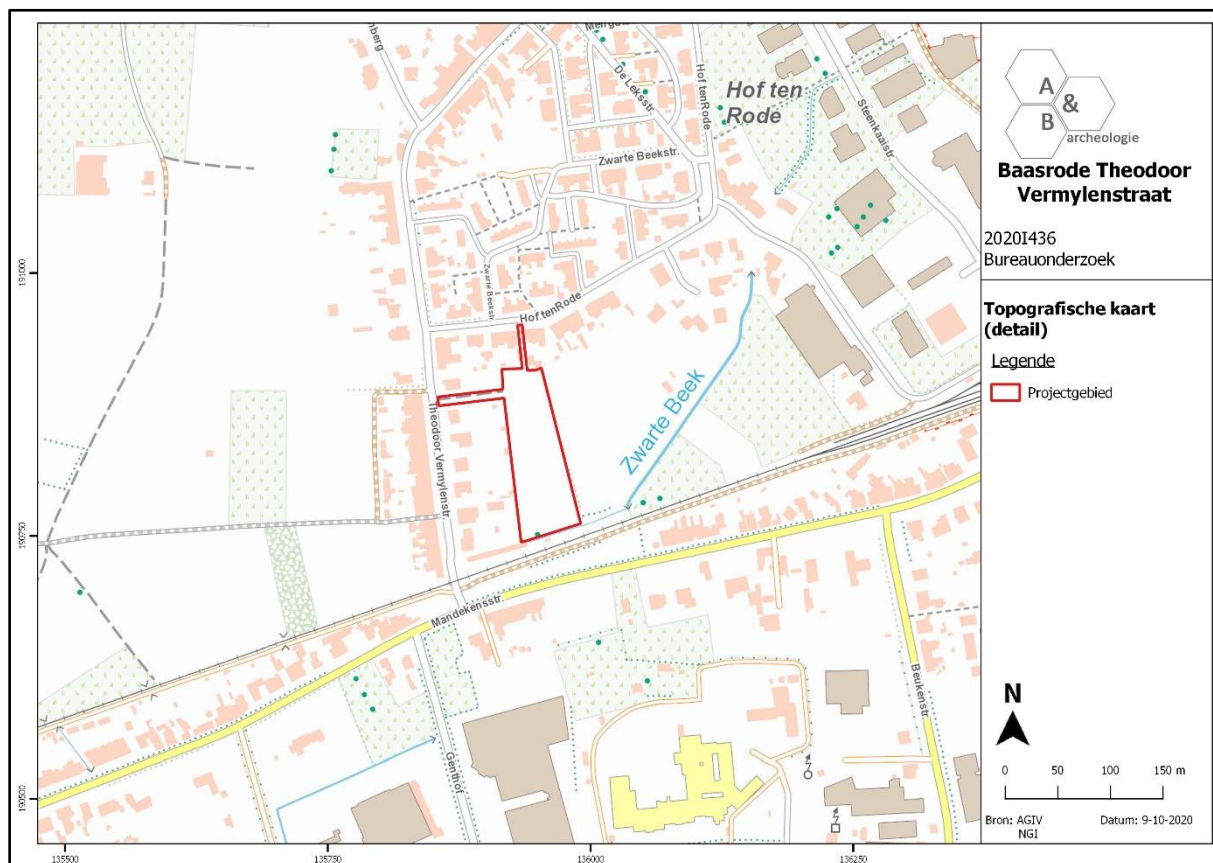
2.3.1. Topografische situering

Baasrode is een deelgemeente van Dendermonde, een stad gelegen in het oosten van de provincie Oost-Vlaanderen. In Dendermonde mondt de Dender uit in de Schelde. Baasrode bevindt zich ten oosten van Dendermonde, dat verder wordt gevormd door de stad Dendermonde en de deelgemeenten Appels, Grembergen, Mespelare, Oudegem, Schoonaarde en Sint-Gillis-bij-Dendermonde. De grens met Grembergen en de gemeentegrens met Hamme worden gevormd door de brede Scheldemeander. De oorspronkelijke dorpskern bevindt zich langsheen deze Scheldebocht, in het oosten van de deelgemeente. Verder grenst Baasrode in het zuidoosten aan Buggenhout en in het zuidwesten aan Lebbeke. Het plangebied bevindt zich op de grens van Baasrode met Buggenhout, op ca. 1,2km ten zuiden van de dorpskern van Baasrode, ten zuiden van het Hof ten Rode en ten oosten van de Theodoor Vermeylenstraat. In het zuiden sluit het plangebied aan op de Zwarte Beek en de spoorweg tussen Antwerpen en Dendermonde. Het plangebied wordt in het noorden en westen omgeven door bebouwing langsheen de bestaande straten. In het westen is verder nog enige open ruimte aanwezig. In het oosten sluit het terrein aan bij een akkerland. Verder oostwaarts situeert zich een bedrijventerrein. Ook in het zuiden wisselen bebouwde zones (residentieel en industrieel) af met open ruimtes. De Schelde stroomt op ca. 700m ten noordoosten van het plangebied.

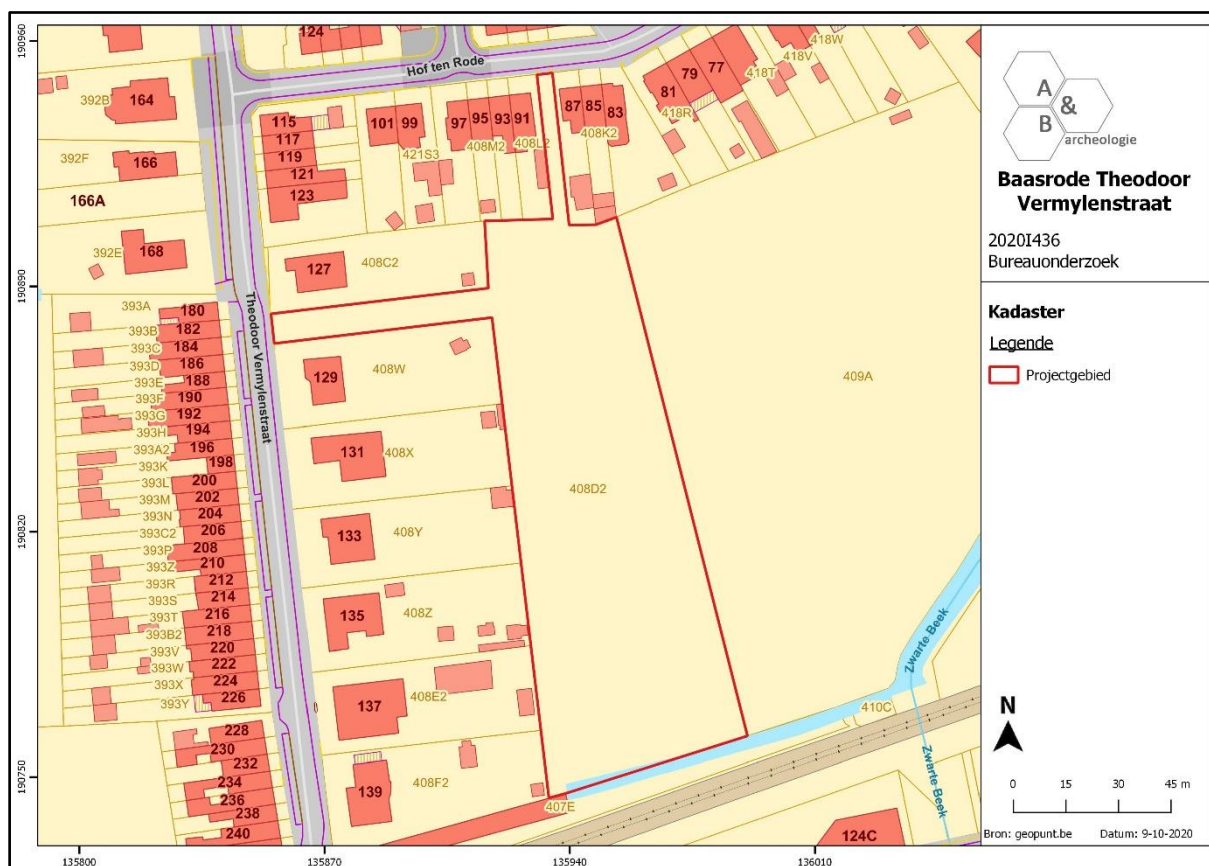
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied quasi volledig ingekleurd als 'akkerbouw'. Dit type duidt bodems aan die gebruikt worden in een of ander rotatiesysteem, waarbij jaarlijks gewassen geoogst worden. Ook braakland valt hieronder. Ter hoogte van de noordelijke verbinding met het Hof ten Rode wordt echter 'andere bebouwing' aangegeven. Dit type omvat bodems die voor het grootste deel bedekt worden door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten. Ook groene zones komen daarnaast voor, al is 30% tot 80% van de oppervlakte verhard. Deze kartering komt overeen met het huidige gebruik.

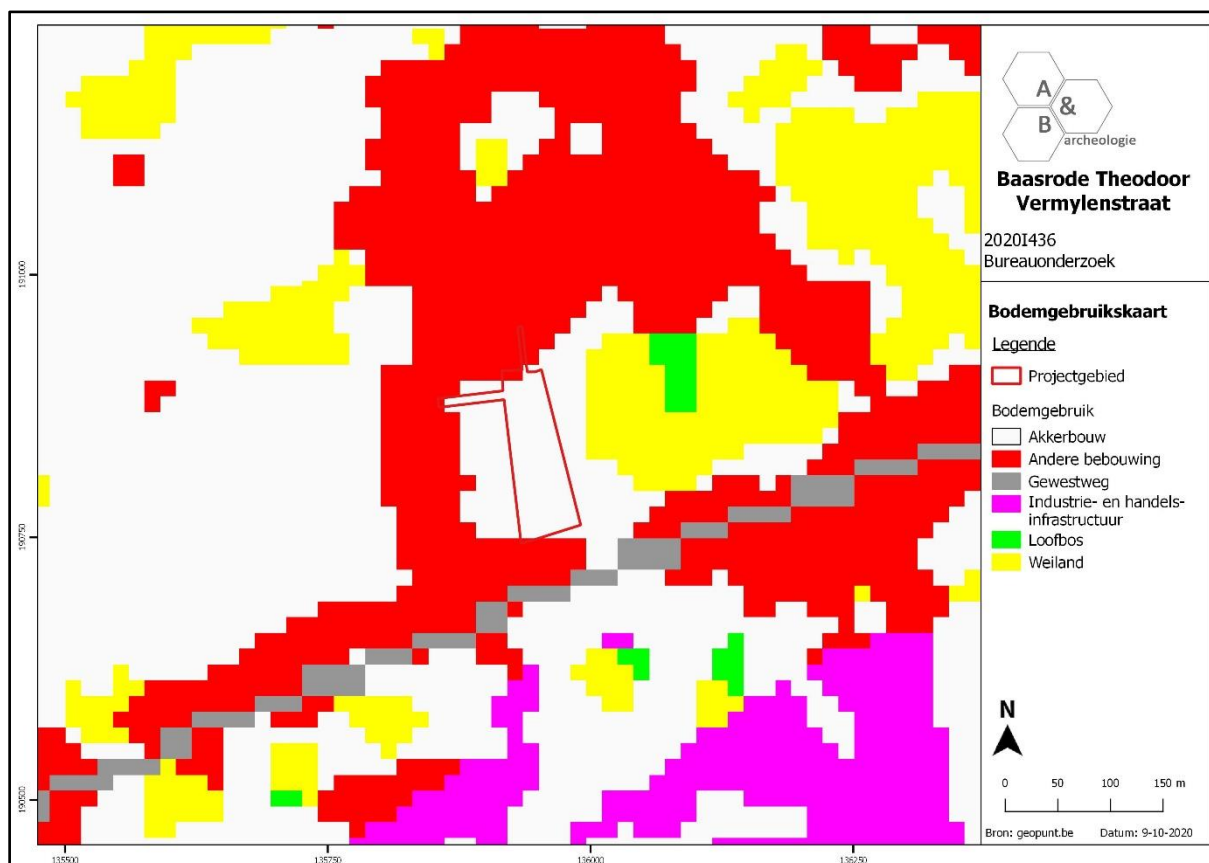
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

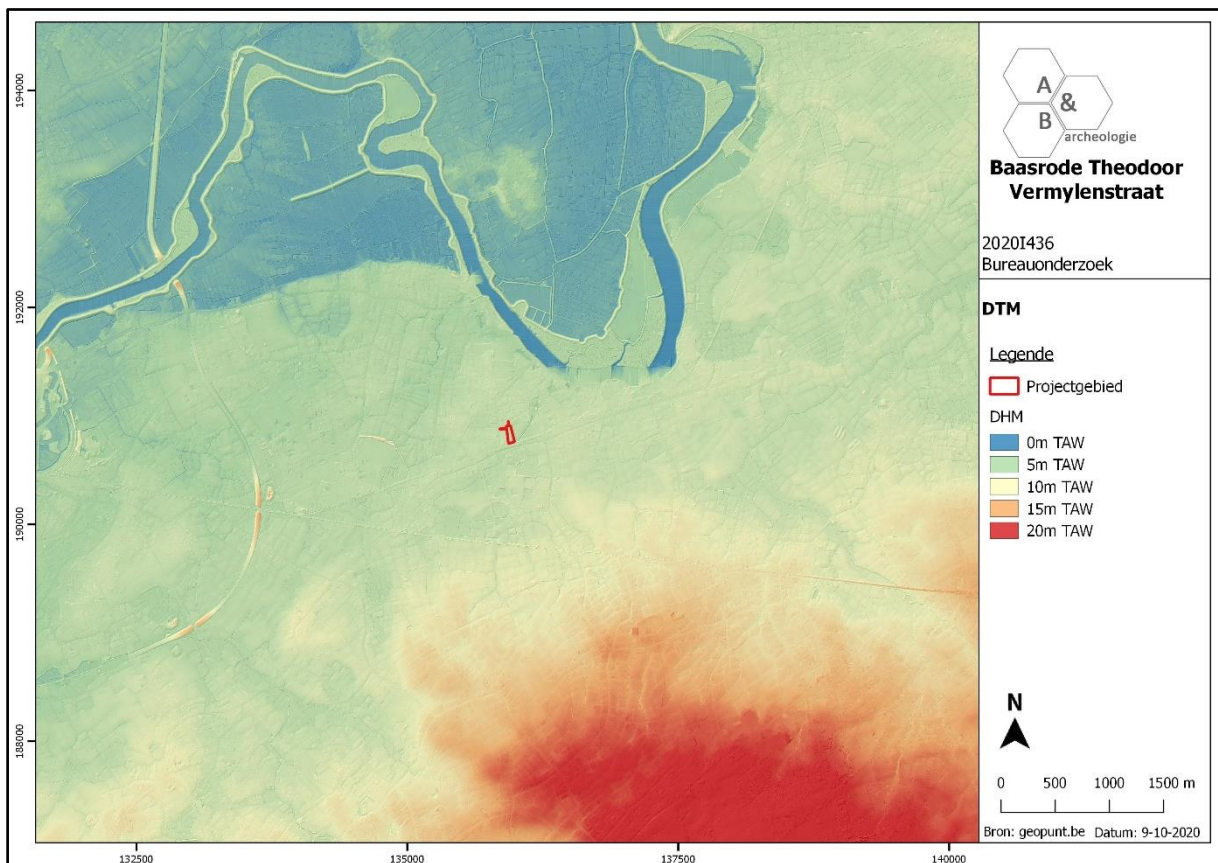

Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskarta met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

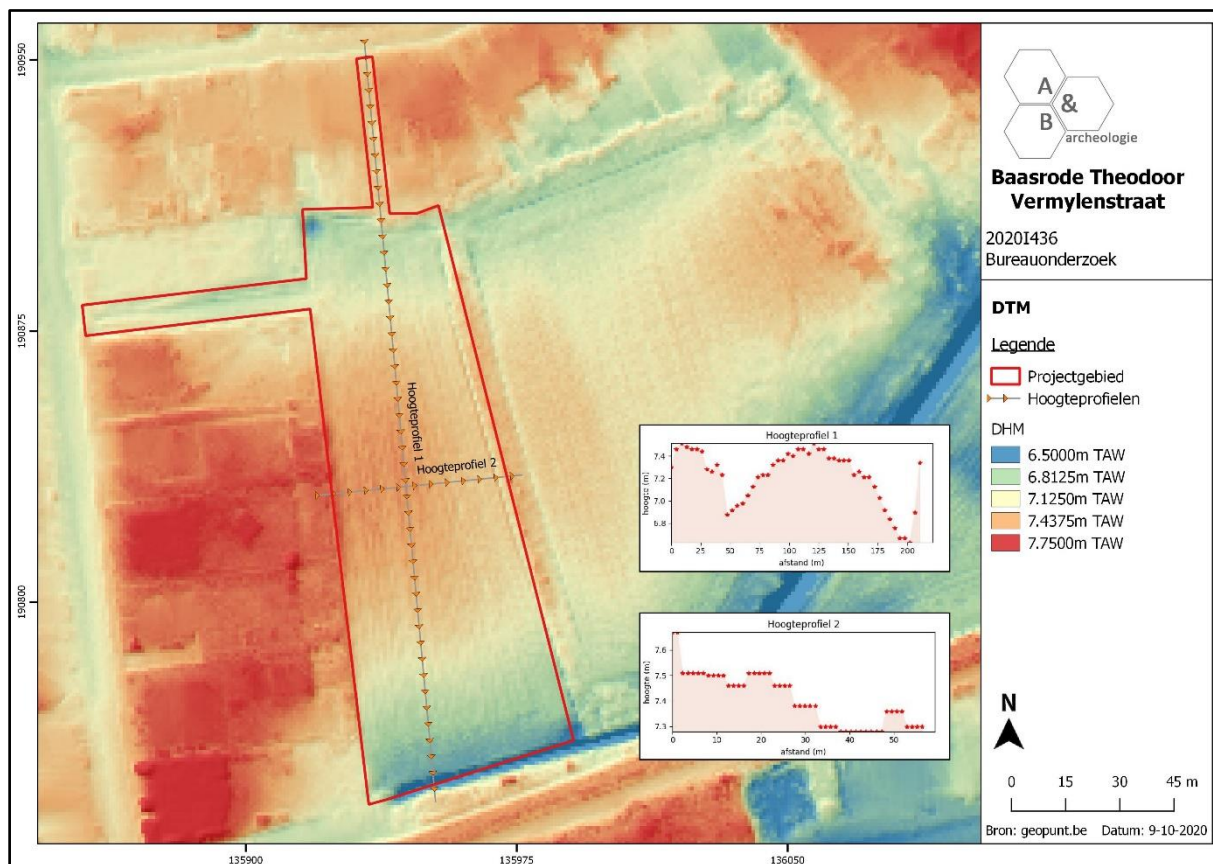
2.3.2. Landschappelijke situering

Baasrode ontwikkelde zich op de rechter Scheldeoever, ten oosten van Dendermonde, waar de rivier uitmondt in de Dender. Het dorp situeert zich in de Scheldevallei binnen de Denderstreek. Het landschap rond Baasrode wordt gedomineerd door de aanwezigheid van de Scheldemeander in het noorden en hoger gelegen gronden in het zuiden. De kern van Baasrode bevindt zich op de iets hoger gelegen gronden meteen ten westen van de Schelde. Het plangebied situeert zich op de grens van Baasrode met Buggenhout, op de hoger gelegen gronden in het zuidelijke deel van de gemeente. Op siteniveau is duidelijk de loop van de Zwarte Beek (ca. +5,8m TAW) te onderscheiden in het zuiden van het plangebied. Het plangebied wordt verder gekenmerkt door een lager gelegen deel in het noorden (ca. +7,0m TAW) en zuiden (ca. +6,9m TAW), terwijl het centrale deel (ca. +7,5m TAW) hoger gelegen is.

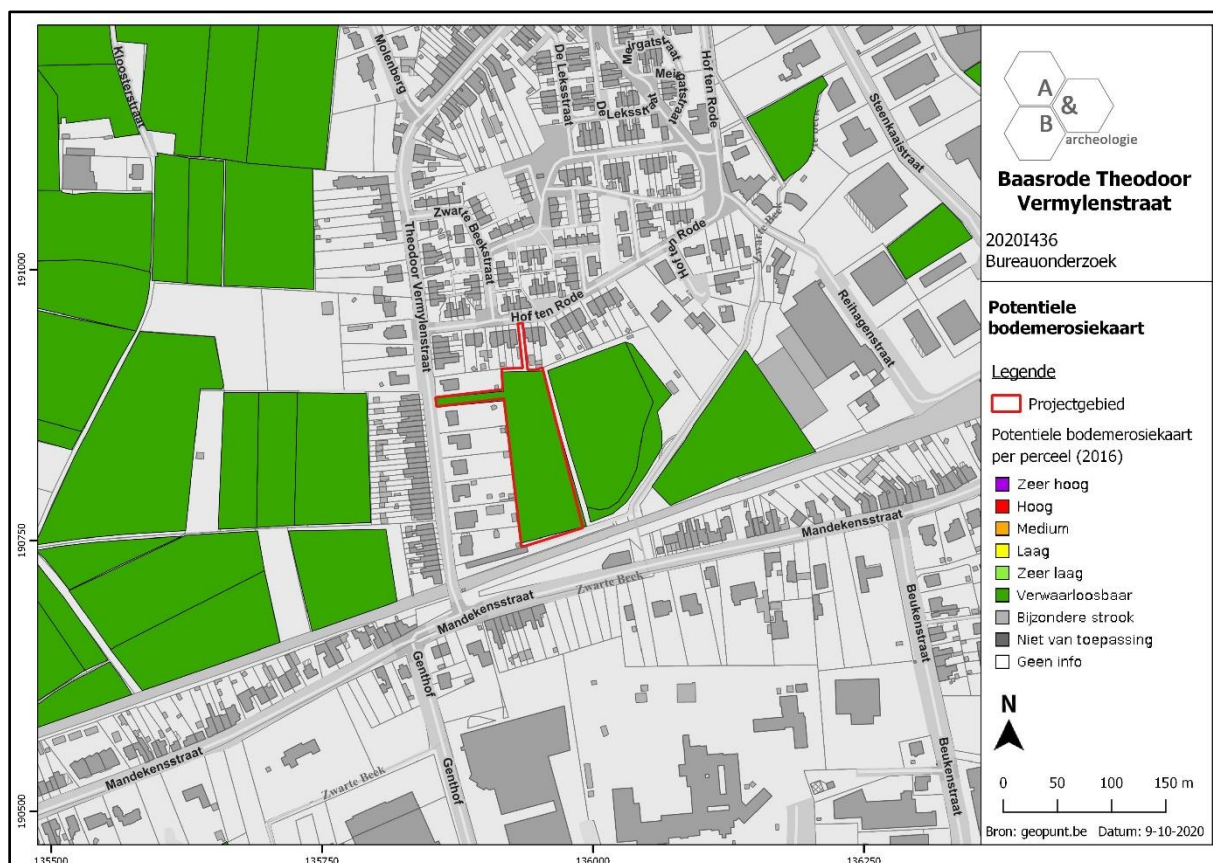
Het plangebied wordt op de potentiële bodemerosiekaart grotendeels donkergroen ingekleurd, wat een verwaarloosbare erosiegraad aangeeft.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

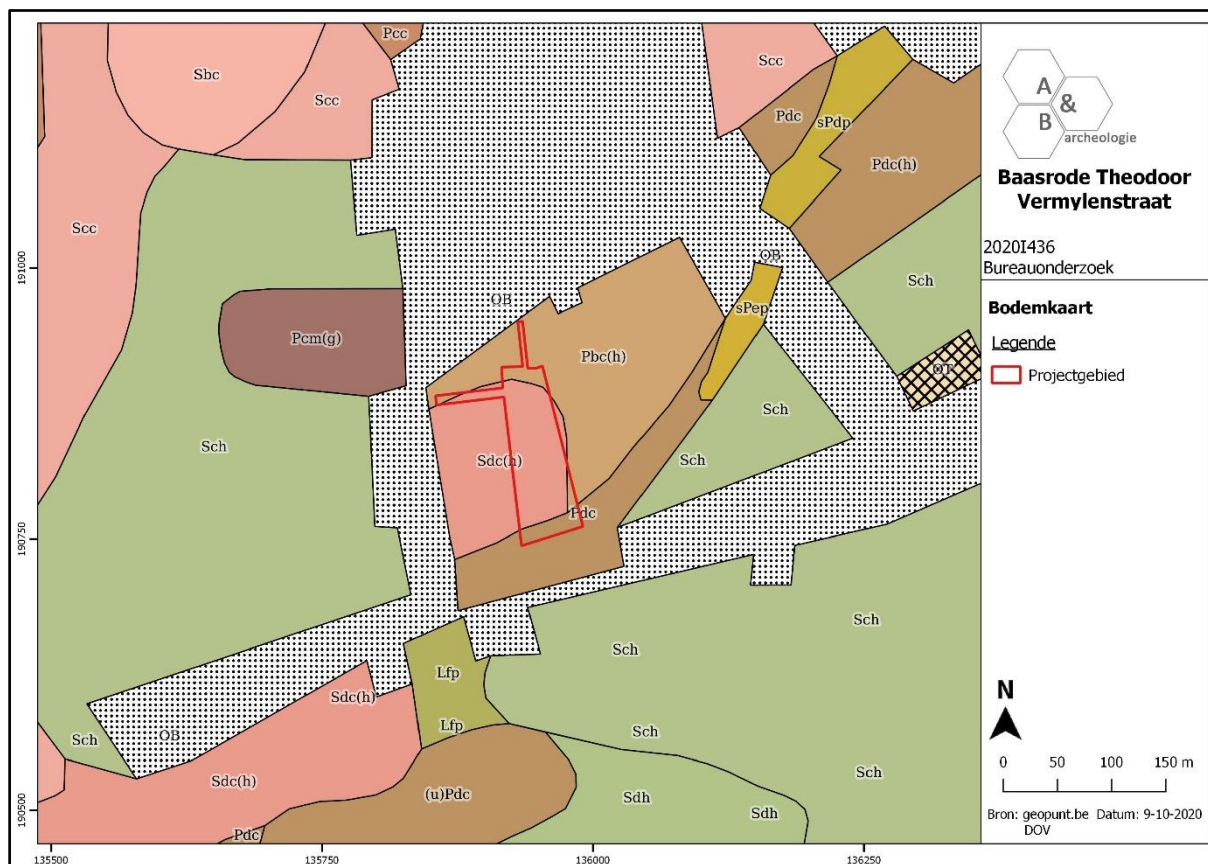

Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart worden binnen het plangebied drie verschillende bodemtypes gekarteerd. Het grootste deel van het plangebied wordt ingekleurd als Sdc(h)-bodem. In het noorden en zuidoosten wordt verder een Pbc(h)-bodem aangegeven, terwijl het zuidelijke deel als Pdc-bodem gekarteerd wordt.

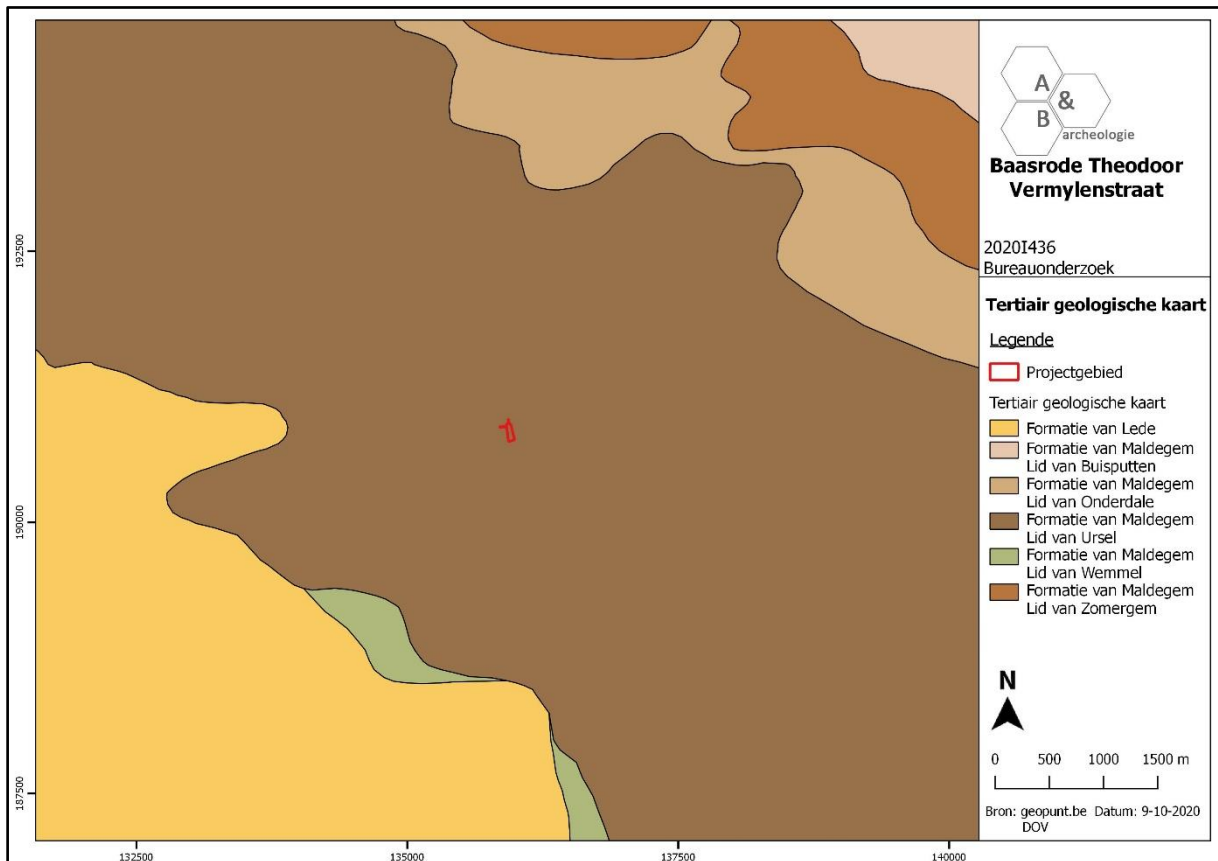
- Sdc(h): Matig natte lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Deze matig natte grijsbruine podzolachtige bodems en prepodzolen hebben een grijsbruin tot donker grijsbruine bouwvoor. Deze is onder akkerland ca. 25cm dik. De Ap rust meestal op een bruinachtige overgangshorizont. De verbrokkelde textuur B begint op een diepte van ca. 60 à 80cm en is sterk aangetast. In het prepodzolstadium houdt deze horizont ijzerconcreties in. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60cm. De bodems zijn voldoende vochtig in de zomer, maar iets te nat in de winter.
- Pbc(h): Droge lichte zandleembodems met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B-horizont. In deze serie komt bovenaan de sequentie een donkergrijsbruine, matig humeuze Ap-horizont met dikte van ca. 25 à 50cm voor. De onderliggende textuur B-horizont is sterk gevlekt en verbrokkeld. Roestverschijnselen komen voor tussen 90 en 120cm. De bodems zijn te droog in de zomer en fris in het voorjaar.
- Pdc: Matig natte lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. De bouwvoor van deze gronden is humusrijk en kent een zeer donkere kleur. Vanaf een diepte van ca. 30cm is het materiaal eerder bruin tot bleekbruin gekleurd. Meestal komen in deze horizont roestverschijnselen voor vanaf ca. 40 à 60cm diepte. In vele gevallen is de klei-aanrijkingshorizont nagenoeg verdwenen en worden ijzerconcreties aangetroffen. Soms komt een zand- of leemsubstraat voor, in andere, eerder golvende gebieden, waar het Tertiair binnen boorbereik voorkomt, gaat het eerder om een klei- of klei-zandsubstraat. De bodems hebben te kampen met wateroverlast gedurende de natte seizoenen. In de zomer is de waterhuishouding echter gunstig.

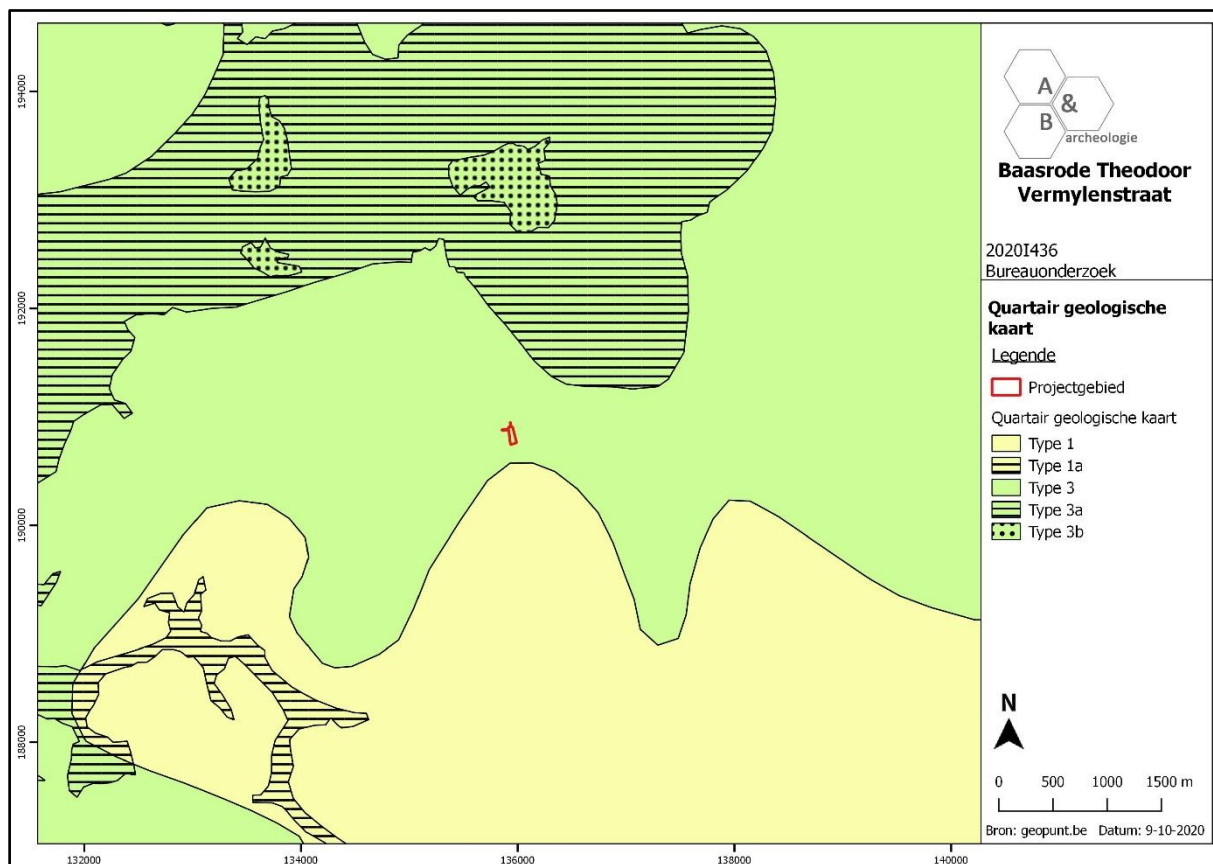
Figuur 12 Uitsnede van de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

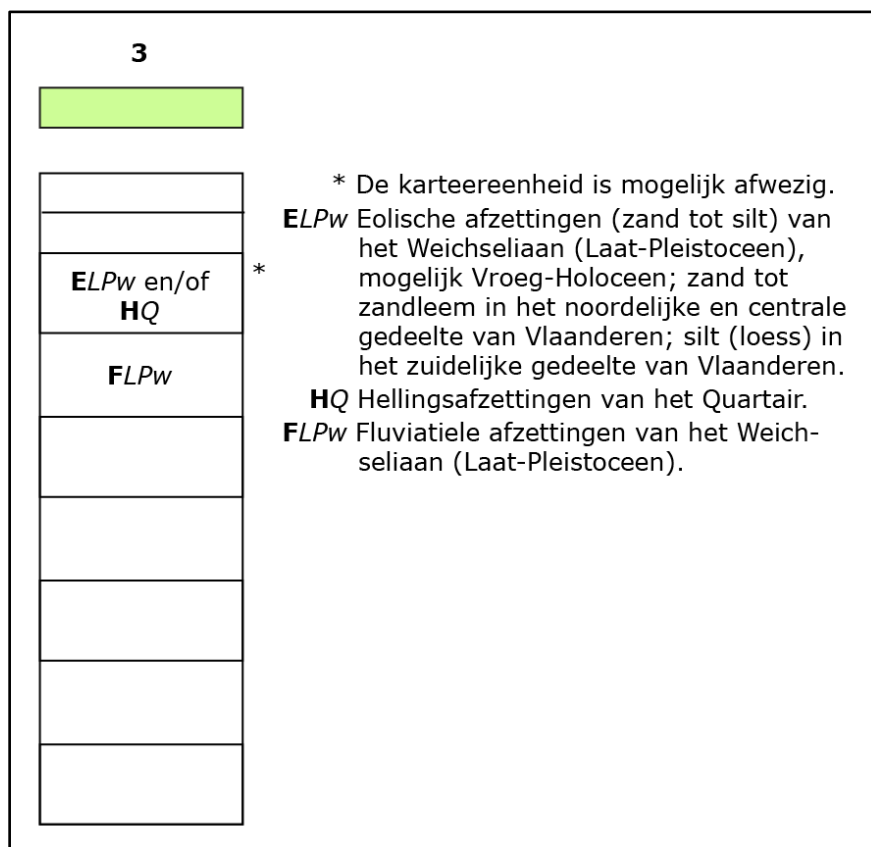
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Maldegem, Lid van Ursel. Deze geologische eenheid kenmerkt zich door een grijsblauwe tot blauwe klei. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). Deze bestaat bovenaan mogelijk uit eolische afzettingen (zand tot silt) uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of Vroeg-Holocene (**ELPw**) en/of uit hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**). Hieronder komen fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) voor (**FLPw**). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Baasrode⁶

De oudste vermelding van Baasrode, 'Baceroth', gaat terug tot 821. In deze periode werd met het toponiem een domein aangeduid waartoe ook Sint-Amands en Mariekerke toe behoorden. Dankzij zijn strategische ligging van, op de rechteroever van de Schelde, groeide het dorp relatief snel uit tot een belangrijk handelscentrum. Baasrode ontwikkelde zich in de loop der tijd steeds meer tot een belangrijke laad- en losplaats langsheen deze rivier. De scheepvaart was hoofdzakelijk gericht op Antwerpen en Mechelen. Reeds in de 14de eeuw vonden stapelactiviteiten plaats, maar de haven wint voornamelijk in de 15de eeuw, samenhangend met de snelle ontwikkeling van Antwerpen tot wereldstad, aan belang. Ten gevolge van deze economische successen, was er een sterke bevolkingstoename waardoor de oorspronkelijke kern uitbreidde.

Tegen 1540 verkreeg de stad Dendermonde echter bepaalde privileges waardoor de handel in een groot aantal goederen in de stad - en niet langer in Baasrode - werd gecentraliseerd. In 1561 werd daarnaast het zeekanaal Brussel-Schelde geopend, waardoor Baasrode verder aan belang verloor. Een aantal overstromingen en brandrampen, die naast de haven ook de scheepswerven en houtzagerijen in as legden, betekenden nog meer tegenslag voor het dorp en de haven. In 1567 werd de kerk vernield door beeldenstormers. In het kader van de Tachtigjarige Oorlog werd de versterkte dorpskom veroverd en vernietigd bij de Slag om Baasrode in augustus 1579. Alle gebouwen, waaronder de kerk en het Hof van Peene, werden afgebrand. Deze troebelen resulteerden in een sterke bevolkingsterugname. In 1590 leefden er nog slechts 47 gezinnen in de gemeente.

De eerste helft van de 17de eeuw betekende echter een nieuwe bloei voor Baasrode. De handel en vooral de passagiersvaart op Antwerpen beleefden hoogdagen. Dit resulteerde in een nieuwe bevolkingsgroei. Deze nieuwe groei werd vanaf het midden van de 17de eeuw opnieuw beknot door een resem oorlogen die zorgden voor de terugval van handel en scheepvaart. Tegen het einde van de 17de eeuw was de goederenhandenhandel fors teruggedreven en niet veel later werd ook het eeuwenoude passagiersverkeer op Antwerpen afgeschaft. De talrijke scheepswerven vormden de nieuwe economische motor van het dorp. Al snel werd Baasrode een van de belangrijkste scheepbouwcentra van de Zuidelijke Nederlanden. Aanvankelijk lag de nadruk op binnenschepen voor Schelde- en Dendervaart, maar geleidelijk werden ook kustvaarders en haringvisserboten vervaardigd en ca. 1780 werd de eerste driemaster gemaakt.

Tijdens de Franse en Hollandse periode werd de Schelde opengesteld en nam de vaart voor paling en mosselen een sterke toename in Baasrode. De onafhankelijkheid van België vormde aanvankelijk opnieuw een klap voor de Baasroodse handel, maar al snel kende het dorp weerom economische voorspoed. Vanaf de jaren 1890 werd in de scheepsbouw overgeschakeld op metaalbouw. Vanaf het einde van de 19de eeuw wordt Baasrode op korte tijd herschapen tot een industriële gemeente. In de komende decennia zijn de industrie, scheepsbouw en binnenscheepvaart de belangrijkste economische activiteiten. Vanaf de jaren 1980 kwam een plotse ommekeer, waarbij de meeste fabrieken leeg kwamen te staan. In 1986 sloot de laatste scheepswerf. Samenhangend met de

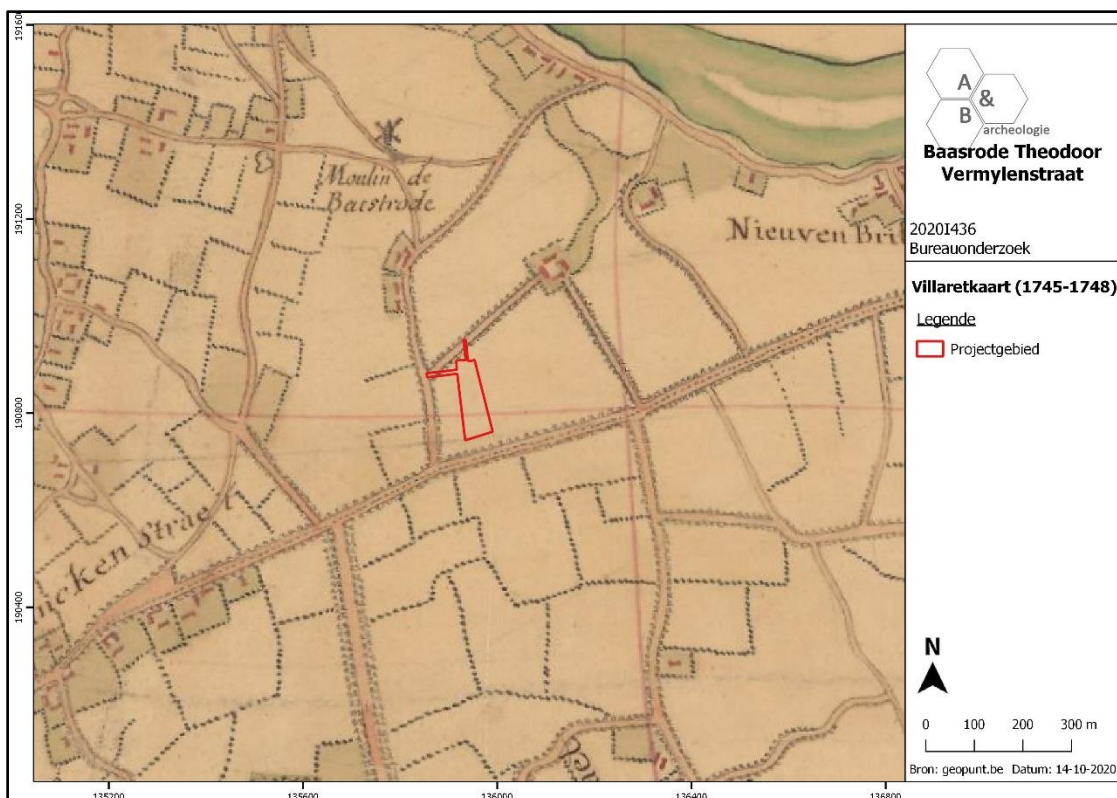
⁶ Wikipedia 2020.

afgenomen werkgelegenheid, daalde ook het bevolkingsaantal dramatisch. Sindsdien is Baasrode een ingeslagen industriedorp.

2.4.2. Plangebied

Het plangebied zelf bevindt zich op ca. 1,2km ten zuiden van de historische dorpskern van Baasrode. De oudste raadpleegbare kaart voor het plangebied betreft de Villaretkaart uit ca. 1745-1748. Op deze kaart bevindt het plangebied zich in een agrarisch gebied. Het terrein is onbebouwd en wordt ingesloten door de voorlopers van de huidige Theodoor Vermeylenstraat in het westen, Hof ten Rode in het noorden, de Reihagenstraat in het oosten en de Mandekensstraat in het zuiden. De Ferrariskaart geeft een gelijkaardig beeld. Op deze kaart wordt een noordwest-zuidoost georiënteerde kleine waterloop aangegeven binnen het terrein. Deze wordt afgeboord met een bommenrij. De rest van het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Gedurende de 19de eeuw blijft het plangebied onbebouwd. Ook in de directe omgeving is bebouwing eerder schaars. Wel wordt op de topografische kaart van 1879 voor het eerst de spoorweg, die meteen ten zuiden van het plangebied loopt, opgemerkt. Vanaf het begin van de 20ste eeuw raakt de omgeving van het plangebied bebouwd door middel van lintbebouwing langs de bestaande straten. Het plangebied zelf blijft tot op vandaag integraal in gebruik als landbouwgrond.

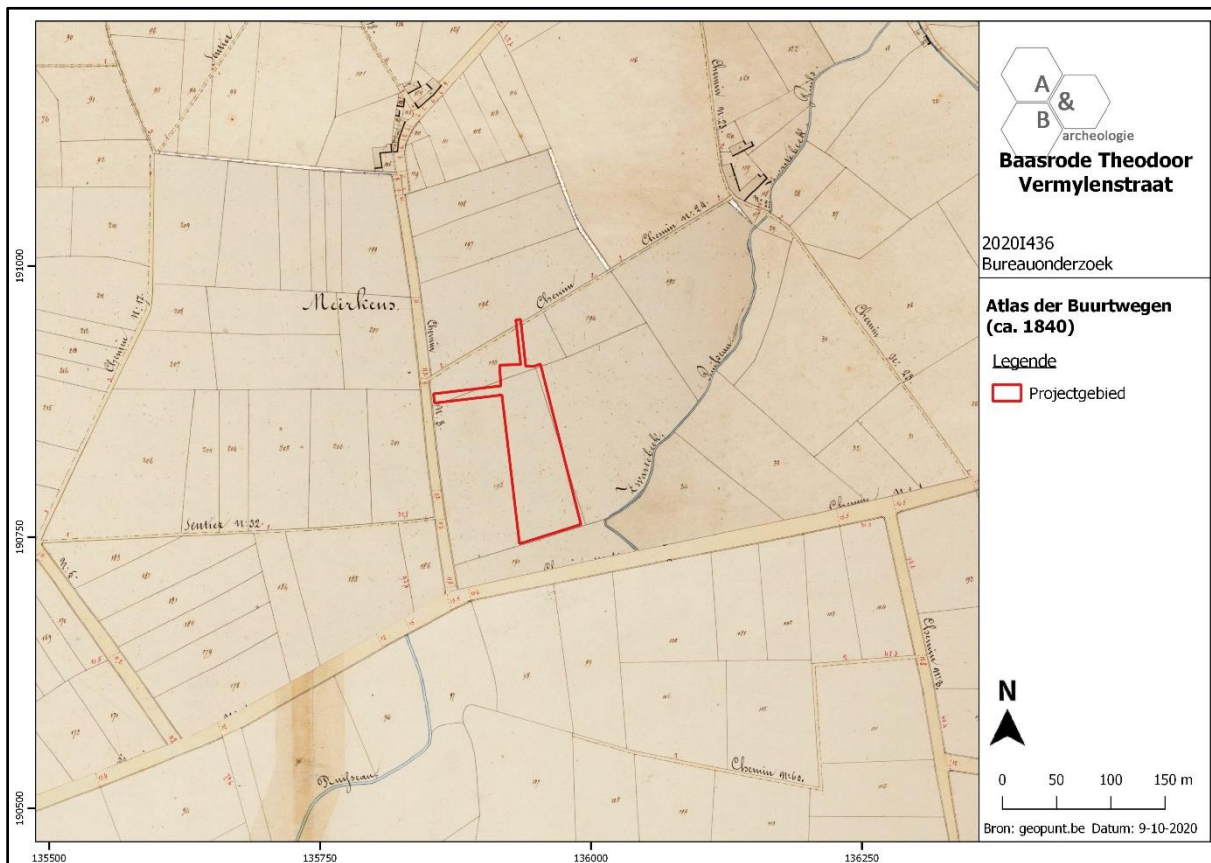
De historische studie van het plangebied geeft aan dat er gedurende de laatste eeuwen geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein, dat steeds in gebruik was als landbouwgrond. Het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed kan aldus een gunstige bewaring kennen.

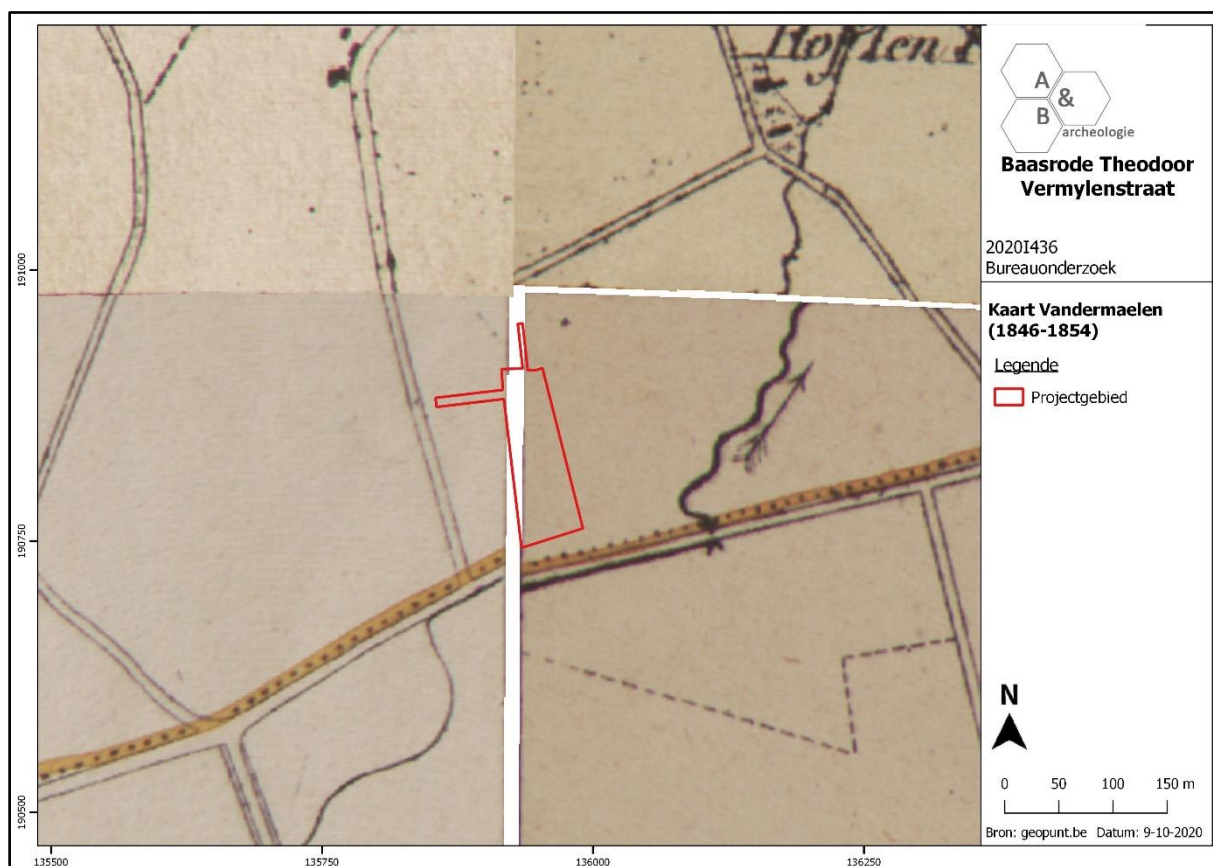
Figuur 16 Situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).

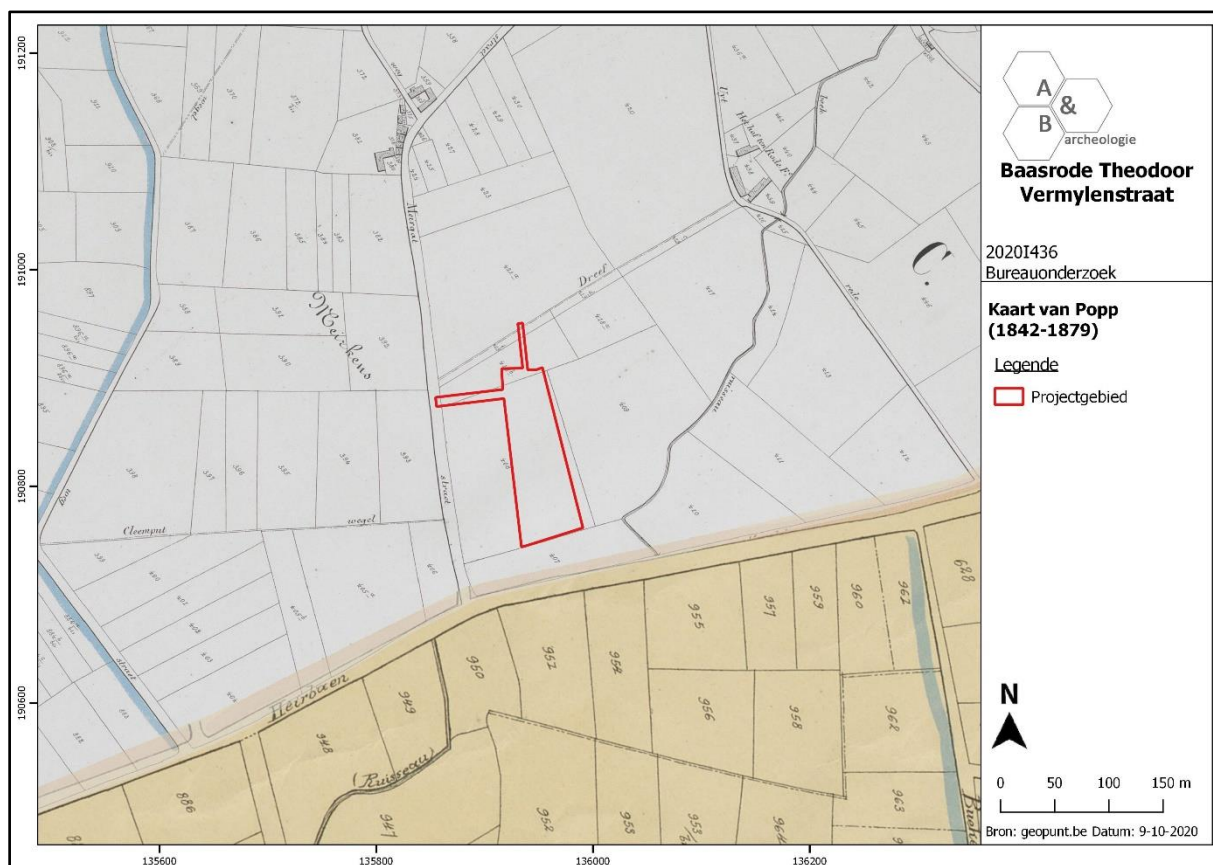
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

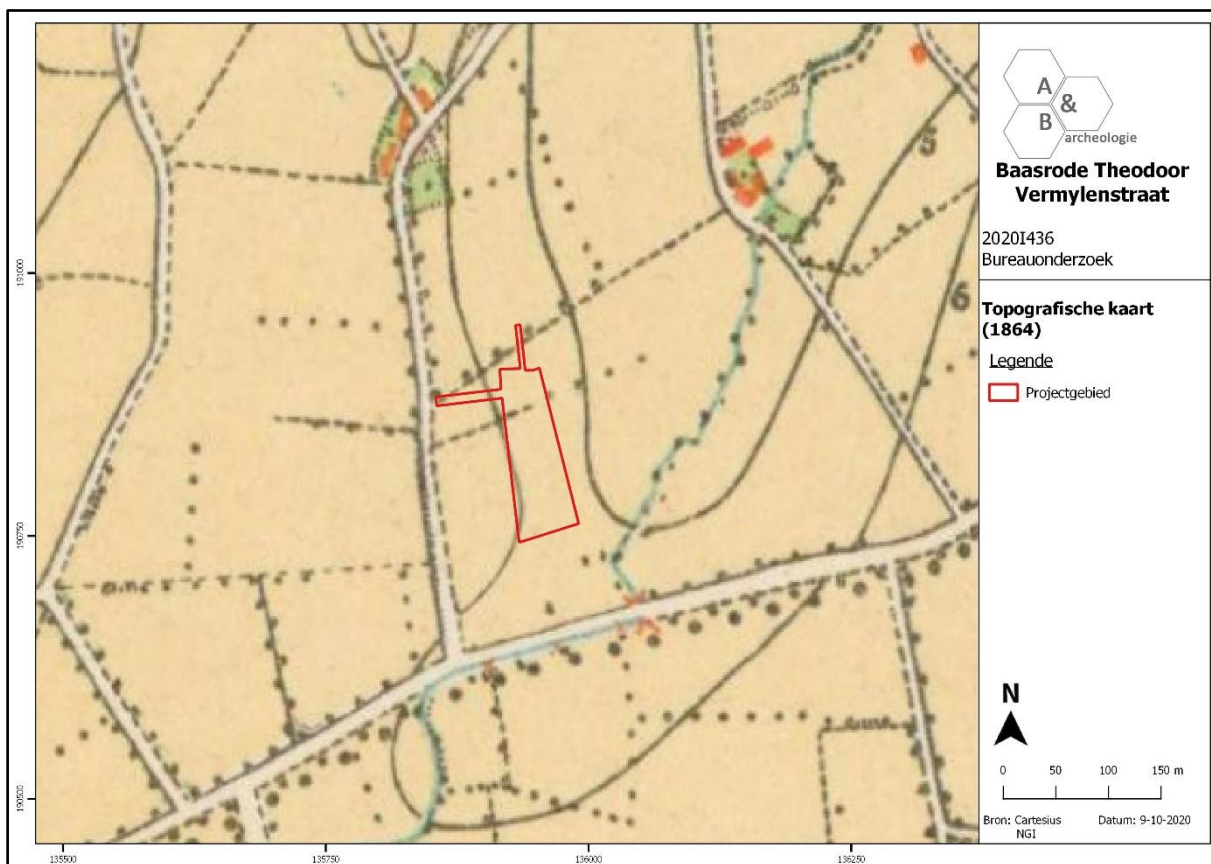
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

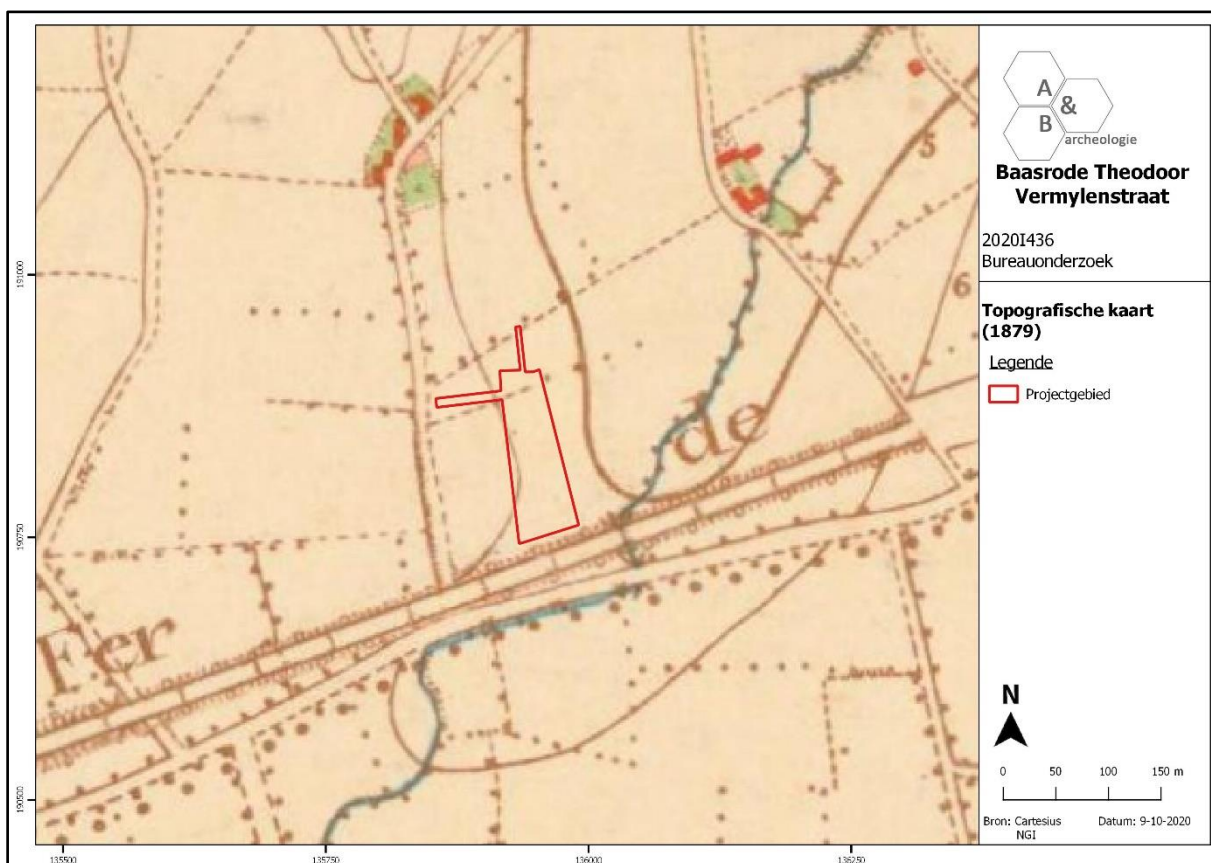
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

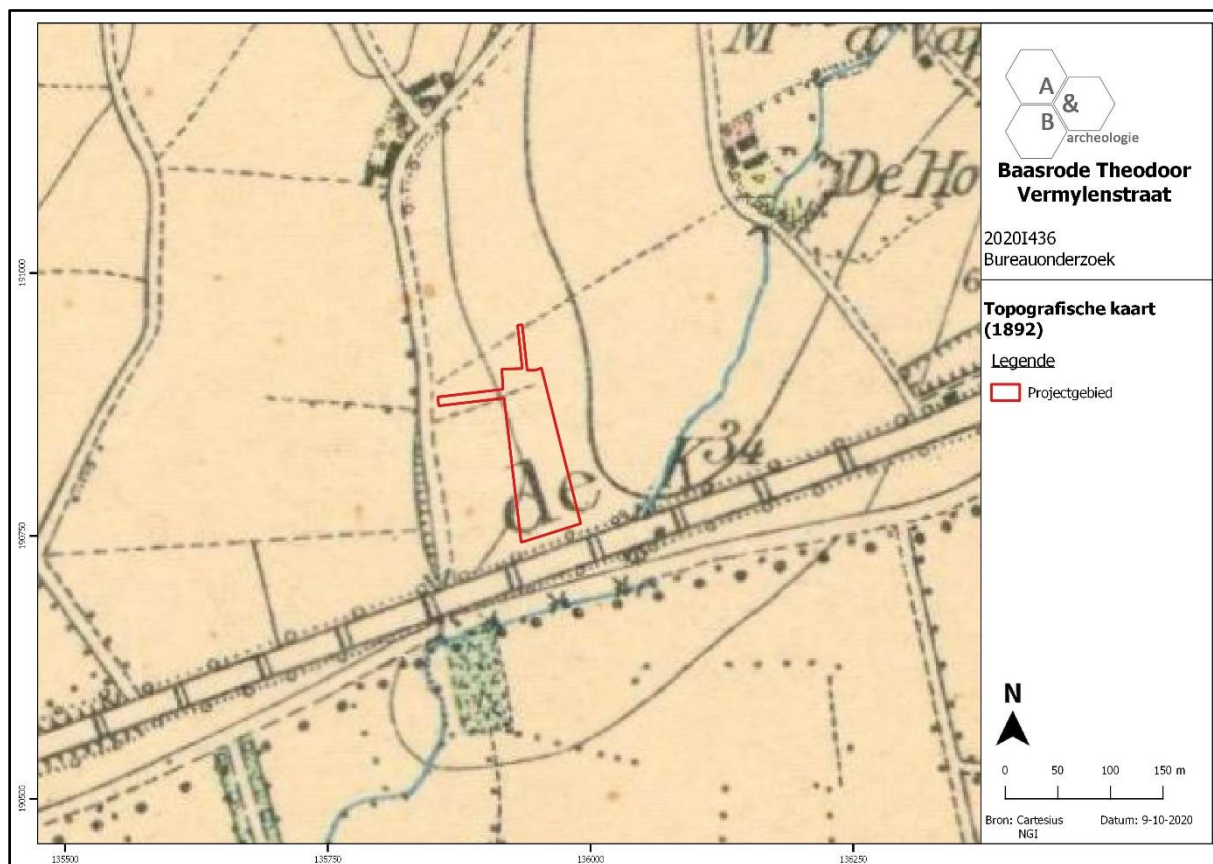
Figuur 20 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

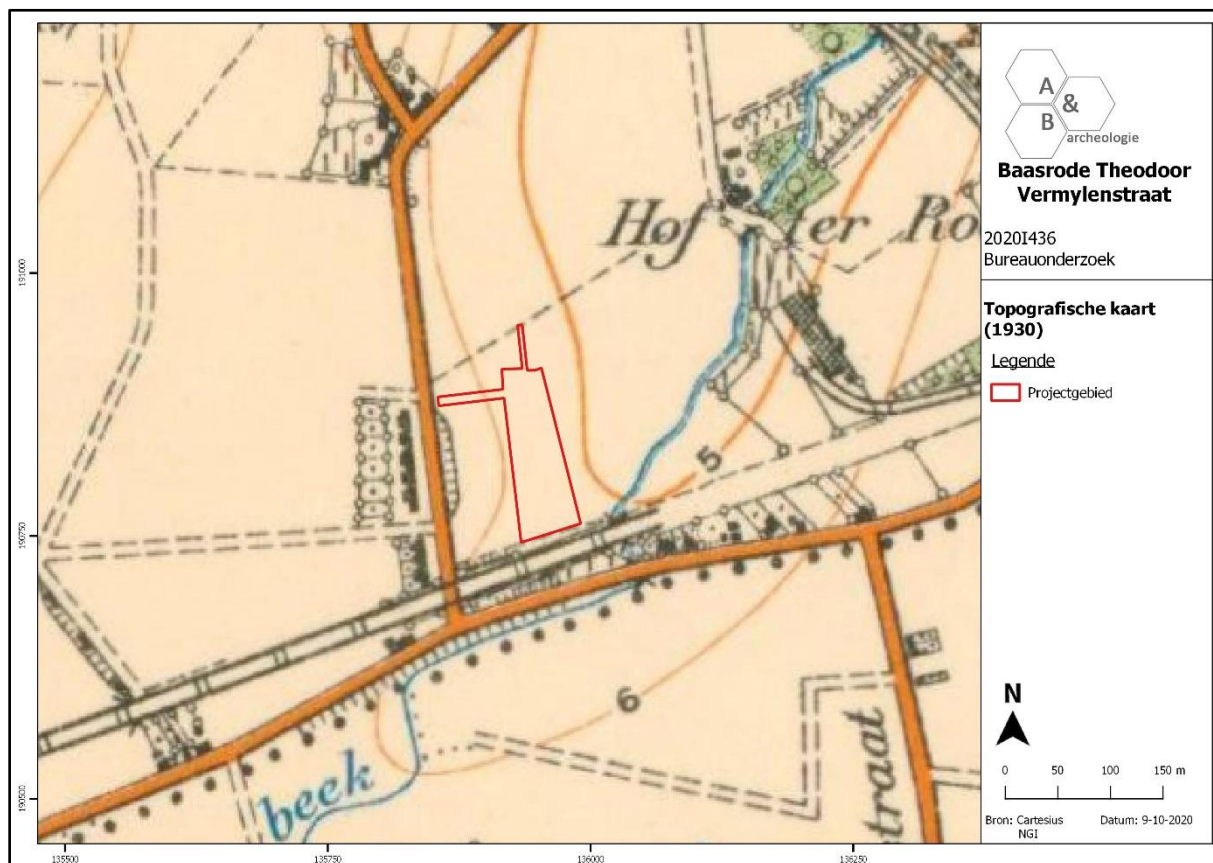
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

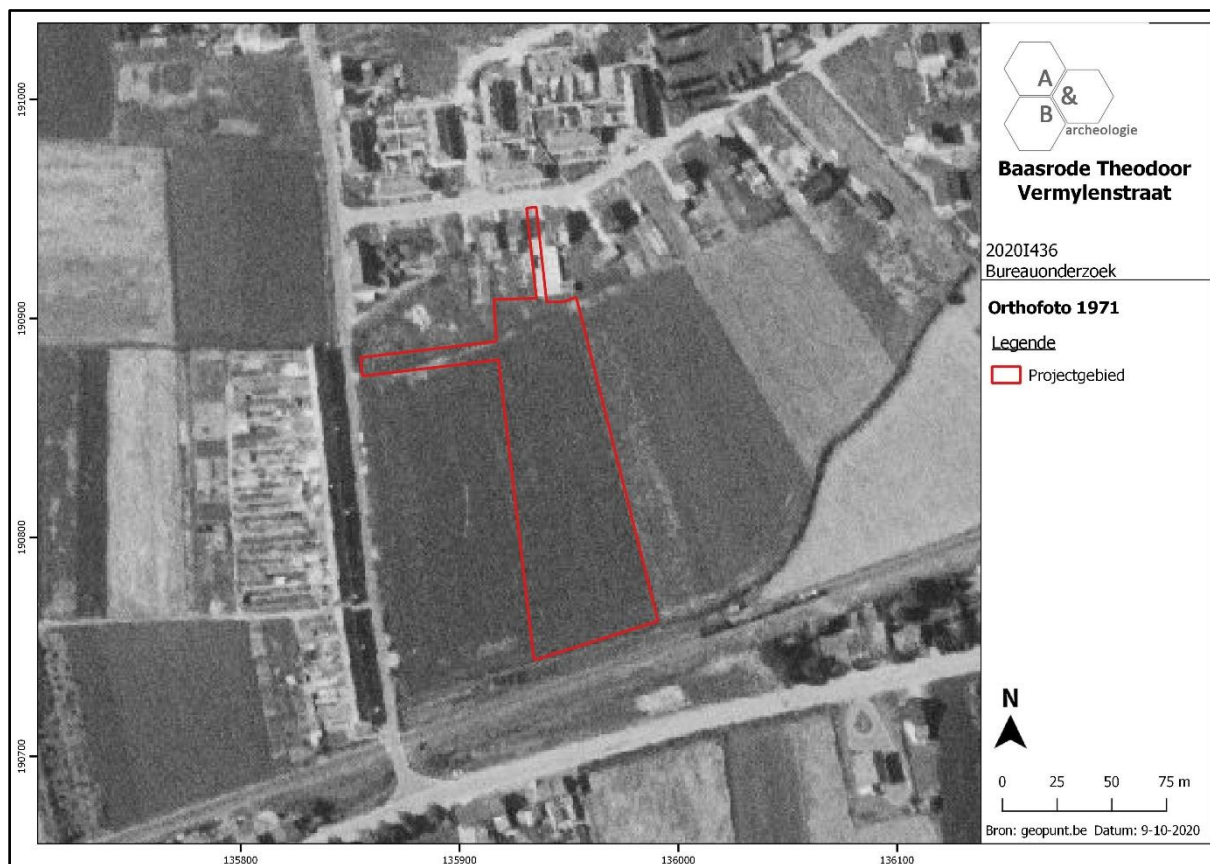
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

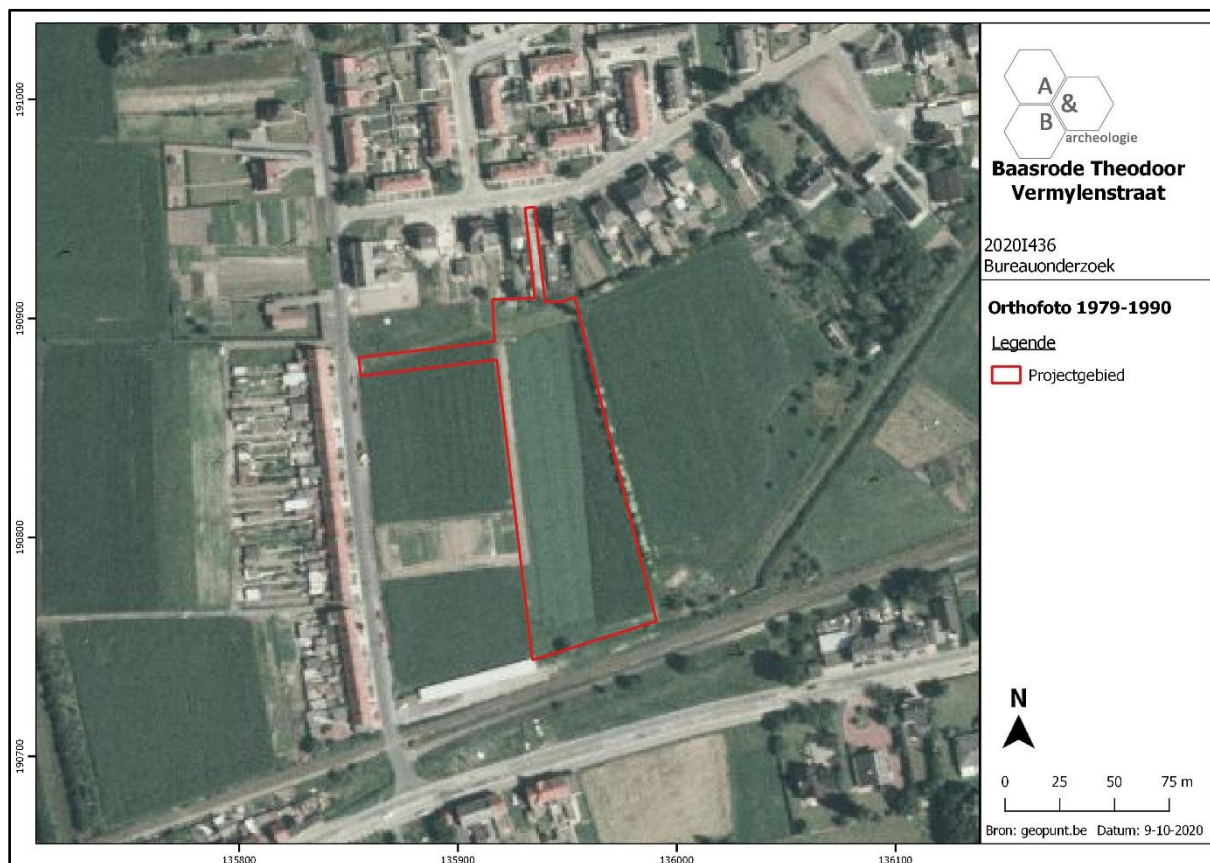
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1892 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

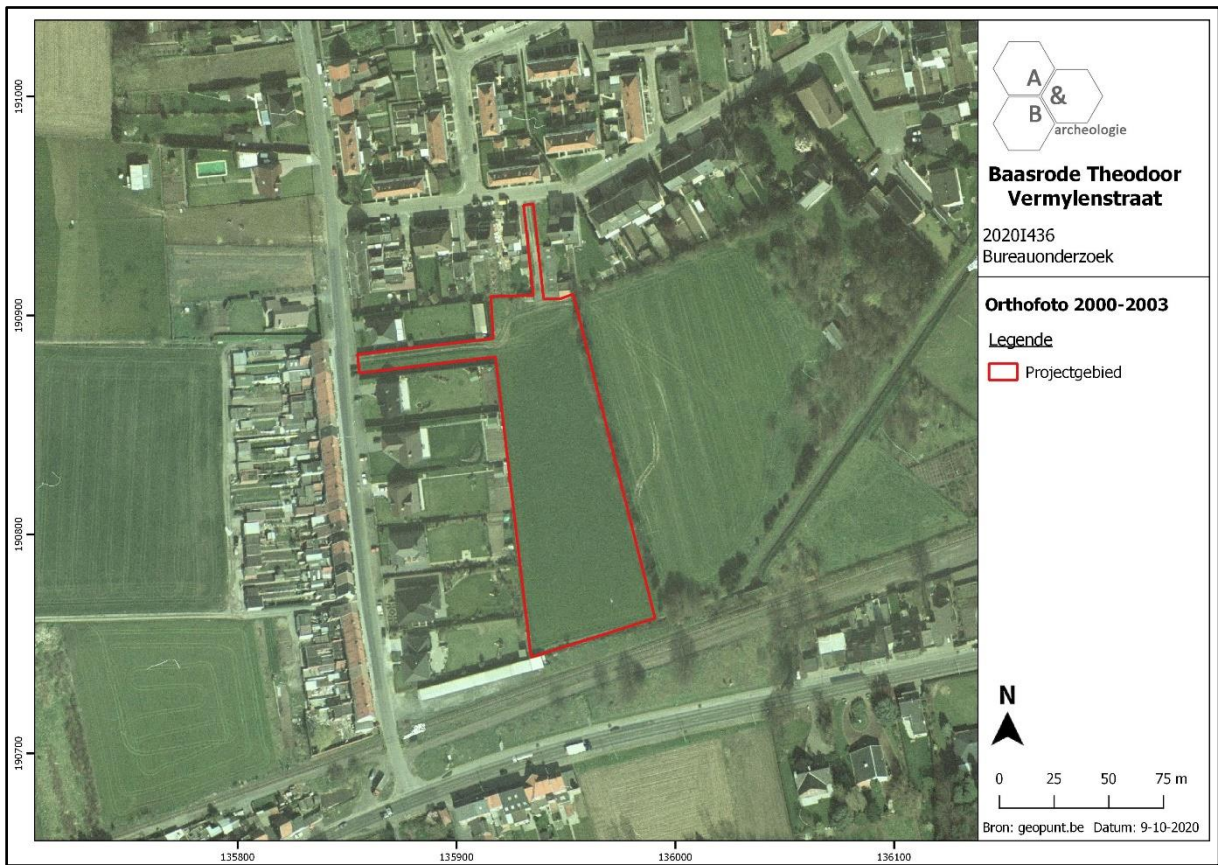
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1930 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering⁷

In de omgeving van het plangebied zijn op de Centrale Archeologische Inventaris verschillende sites aangegeven. Deze worden hieronder per tijdperiode belicht. Het gaat echter voornamelijk om losse vondsten, gedaan via veldprospectie, metaaldetectie of het uitbaggeren van de Schelde, en om historisch gekende sites zoals kerken, kapellen, molens, sites met walgracht, brouwerijen, etc. Gravend archeologisch onderzoek is nog relatief schaars in de onmiddellijke omgeving van het terrein.

2.5.1. Steentijd

Ter hoogte van het Scheldetraject tussen Moerzeke/Kastel en Baasrode (CAI ID 1146) werden bij het uitbaggeren van de Schelde verschillende vondsten gedaan. Naast lithische artefacten uit de steentijd werden hierbij enkele vondsten uit de midden en late bronstijd, waaronder een fragment van een bronzen tongzwaard, een bronzen hieldolk, een geoorde bronzen hulsbijl en bronzen vishaken, opgebaggerd. Verder werd ook materiaal uit de vroege tot postmiddeleeuwen teruggevonden.

Losse silexvondsten worden daarnaast gerapporteerd ter hoogte van CAI locatie 30103, 30104, 30105 en 30151 ten zuidwesten van het plangebied.

2.5.2. Romeinse periode

Op ca. 600m ten westen van het plangebied wordt in het 's Heerenbosch een Romeinse site (CAI ID 30009) aangegeven. Op deze locatie werden grafurnen, eventueel met grafheuvel en brandrestengraven vastgesteld.

2.5.3. Middeleeuwen

Het zogenaamde Hof ten Rode (CAI ID 1128), waarnaar de straat net ten noorden van het plangebied genoemd is, betreft een laatmiddeleeuwse hoeve die voor het eerst vermeld wordt in 1428.

Op het Dorpsplein van Baasrode (CAI ID 159189) werd bij terreinonderzoek in 2012 een gracht aangetroffen waarin op de bodem roodbeschilderd aardewerk aanwezig was. Op basis van het aardewerk kan het spoor in de volle middeleeuwen gedateerd worden. Daarnaast werd op het terrein een bunker uit de Tweede Wereldoorlog geregistreerd.

Op ca. 1,2km ten zuidwesten van het plangebied, op het grondgebied van de gemeente Buggenhout, wordt de voormalige brouwerij 'den Keyser' (CAI ID 31448) aangegeven. Deze brouwerij gaat zeker terug tot de 15de eeuw en was aanvankelijk vermoedelijk in eigendom van een geestelijke instelling. Vanaf de 16de eeuw komt ze echter in privaat bezit. De activiteiten worden waarschijnlijk ca. 1875 stopgezet.

Het Hof te Baasrode of Hof te Peene (CAI ID 1280), de woonst van de heren van Halewijn, situeert zich iets ten westen van de kerk van Baasrode. Opgravingen toonden aan dat het perceel in de 13de eeuw nog dienstdeed als landbouwareaal, maar in de loop van de 14de eeuw getransformeerd werd tot woonareaal. Uit het einde van de 13de of het begin van de 14de eeuw dateren enkele restanten van een haard met bijhorende leemvloer en bakstenen kelder. Brokken verbrande leem uit de keldervulling

⁷ <https://inventaris.onroerendergoed.be/>

wijzen erop dat de oorspronkelijke woning was opgebouwd in vakwerkbouw. Deze brandde in het midden of de tweede helft van de 14de eeuw af. Een tweetal kuilen konden eveneens aan deze fase worden toegeschreven. Wellicht kwam in de 15de eeuw een stenen gebouw, opgebouwd uit baksteen en kalkzandsteen, tot stand. Hiervan werden enkele funderingen teruggevonden. Het hof had in deze periode een bolvormige spitstoren. Tijdens sloopwerken in 2007 werden verder sporen van een draaitrap en een aantal kelders met tongewelf ontdekt. Een jaar later werden onder het toenmalige trottoir bakstenen muren aangetroffen die haaks georiënteerd waren op de straat en vermoedelijk deel uitmaakten van het hof.

De parochiekerk van Sint-Ursmarus⁸ (CAI ID 1174) bevindt zich op ca. 1,2km ten noorden van het plangebied. De kerk wordt voor het eerst vermeld in 1139 in een schenkingsakte waarin de bisschop van Kamerijk de parochie aan de abdij van Affligem schonk. Vermoedelijk werd vanuit de abdij een eerste kerkje, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw gebouwd. Ca. 1500 werd op dezelfde plaats een gotische kerk met dubbele kruisbeuk en weststoren gebouwd. Deze nieuwe kerk werd toegewijd aan de Heilig Ursmarus. De kerk werd in de komende eeuwen verschillende keren verbouwd en gerestaureerd.

Archeologisch vooronderzoek aan de Kerkhofstraat te Buggenhout (CAI ID 218377) bracht in 2017 enkele antropogene sporen aan het licht waaronder acht noordoost-zuidwest georiënteerde greppels die in verband kunnen worden gebracht met de percelering van de omgeving en ten vroegste in de vroege middeleeuwen gedateerd kunnen worden.

Metaaldetectie aan de Diepmeerstraat te Buggenhout (CAI ID 219089) leverde onder meer een muntgewicht uit Antwerpen uit 1415 op. Op deze locatie werden verder ook verschillende munten, enkele bikkels, knopen, zegelloodjes, een gesp en een loden soldaatje uit de nieuwe en nieuwste tijd teruggevonden.

2.5.4. Nieuwe tijd – nieuwste tijd

In de omgeving van het plangebied wordt een relatief groot aantal sites uit de nieuwe en nieuwste tijd aangegeven. Een groot deel van de sites zijn (enkel) gekend via historische studies van onder meer cartografische bronnen. Zo worden op de CAI twee molens, enkele walgrachtsites, kapellen en brouwerijen aangegeven in de omgeving van het plangebied.

Op ca. 600m ten noorden van het plangebied wordt de Koutermolen of Molen van Belle⁹ (CAI ID 1129) aangegeven. Deze oorspronkelijk houten olie- en schorswindmolen wordt voor het eerst vermeld in 1572 en bleef bestaan tot 1926.

Ook de Weiveldmolen of Molen De Decker¹⁰ (CAI ID 31420), gelegen te Buggenhout, op ca. 1,6km ten zuidoosten van het plangebied, gaat minstens terug tot in de 17de eeuw. De oorspronkelijk houten korenwindmolen wordt in 1861 vervangen door een stenen exemplaar.

Het Goed ter Beke (CAI ID 1171), gelegen op ca. 600m ten noordoosten van het plangebied, is een site met walgracht die voor het eerst vermeld wordt in 1618.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020. *Parochiekerk Sint-Ursmarus*.

⁹ Denewet, Holemans 2020.

¹⁰ Denewet, Osstyn 2017.

Ook op ca. 1km ten noorden van het plangebied wordt een verdwenen site met walgracht (CAI ID 1132) aangegeven.

Het zogenaamde Kasteel de Behault's (CAI ID 31414), gesitueerd op ca. 900m ten zuidwesten van het plangebied betreft eveneens een site met walgracht die minstens teruggaat tot in de 17de eeuw. Het kasteel werd herbouwd in 1857.

Ook het Hof Ter Heyden (CAI ID 30654), op ca. 2km ten zuidwesten van het plangebied, gaat terug op een 18de-eeuwse walgrachtsite.

Ter hoogte van CAI locatie 1130 wordt de zogenaamde Broekkouterkapel aangegeven. Deze wordt voor het eerst onderscheiden op de Ferrariskaart en gaat dus zeker terug tot de tweede helft van de 18de eeuw.

De tweede Weiveldkapel (CAI ID 31425) werd in 1681 opgericht te midden van het uitgestrekte Weiveld, op het grondgebied van Buggenhout, ter hoogte van een kruispunt van verschillende veldwegen. De kapel wordt reeds afgebeeld in het meetingsboek van 1690 en is ook op de Ferrariskaart te onderscheiden onder de naam 'Cappel van Vyfelt'. Het gebedshuisje moest wijken voor de aanleg van de spoorweg en werd ca. 250m naar het oosten verplaatst.

Op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied wordt brouwerij 'Den Meulen', vanaf ca. 1840 'De Zon', aangegeven (CAI ID 31452). De oorspronkelijke hofstede met brouwerij wordt reeds vermeld in 1690 en gaat mogelijk verder terug in de tijd. Rond 1709 werden de brouwerij-activiteiten stilgelegd, om ca. 1840 te worden hervat.

Brouwerij 'Den Hert' (CAI ID 31450) situeert zich op ca. 1km ten zuidwesten van het plangebied en bestond in de 18de eeuw uit een hofstede met herberg. Mogelijk gaat de brouwerij echter verder terug in de tijd. Vanaf de 19de eeuw werd er opnieuw bier gebrouwen en in de 20ste eeuw werd een nieuw brouwerijgebouw opgericht achteraan het domein.

Ca. 1,2km ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich de Buggenhoutse brouwerij 'De Coolsche Carre' (CAI ID 31449). Wellicht deed het gebouw eerst dienst als tolhuis en kreeg het later de functie van brouwerij. In de 18de eeuw is op deze locatie een herberg aanwezig.

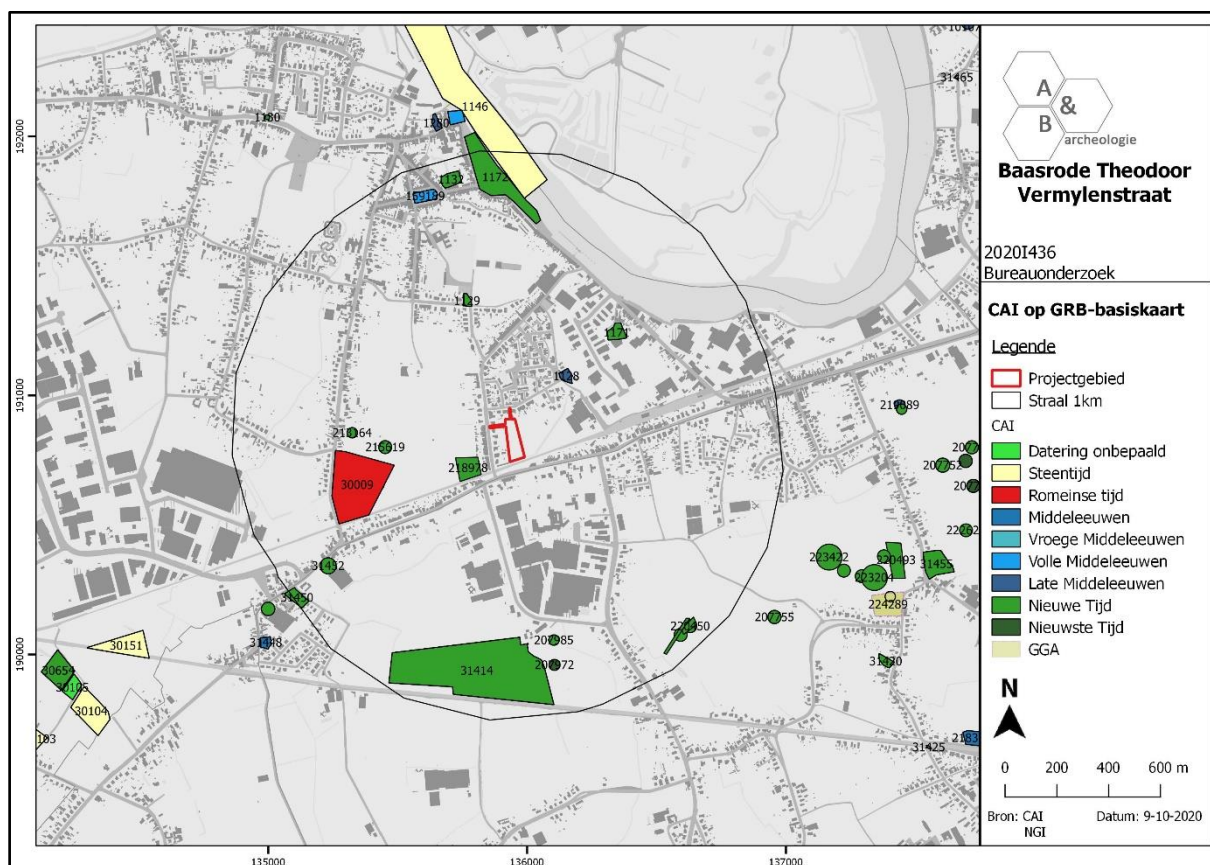
De voormalige brouwerij Verbelen (CAI ID 31455) was een hofstede waar reeds in de 17de eeuw een brouwerij aanwezig was. Mogelijk gaan de hofstede en brouwerij echter verder terug in de tijd. De brouwerij werd definitief gesloten in 1936.

Naast deze historisch gekende gebouwen zijn er op het grondgebied van Baasrode nog vijf scheepstimmerwerven, waaronder deze van Van Praet en Van Damme, aanwezig. De zogenaamde 'dokken/zaten' (CAI ID 1172) bevinden zich op ca. 1km ten noorden van het plangebied, langsheen de Schelde, en dateren uit de 16de eeuw. De voormalige scheepswerf Van Praet Dansaert is een van de oudste volledig bewaarde scheepswerven in Vlaanderen. De werf bezit nog droogdokken, werkhuizen, burelen, loodsen en werktuigen. De bewaarde droogdokken voor houten schepen dateren uit de 19de eeuw. Na de overschakeling op metaalbouw aan het einde van de 19de eeuw werd de scheepswerf gemoderniseerd en werden nieuwe ateliers en werkhuizen gebouwd. De scheepsbouwnederneming werd stopgezet in 1988, waarna de werf werd aangekocht door de provincie Oost-Vlaanderen en werd

uitgebouwd tot een erfgoedcentrum voor het varend erfgoed in Vlaanderen. Het woonhuis van scheepsbouwer Van Damme werd ingericht als scheepvaartmuseum.

In de omgeving van het plangebied worden verder op de CAI verschillende locaties aangegeven waar via metaaldetectie vondstmateriaal, zoals munten, knopen, gespen, musketkogels, zegelloodjes, hangers, kogels, hulzen etc. uit de nieuwe en nieuwste tijd werden gerecupereerd (CAI ID 207751, 207972, 207985, 208033, 213164, 215619, 218866, 218978, 220450, 220455, 220493, 207752, 207754, 207755, 222623, 223123, 223204, 223205, 223421, 223422).

Tot slot werd ook één proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ter hoogte van CAI locatie 224289. Hierbij kwamen twee greppels en een oude ploeglaag uit de nieuwe tijd, alsook een rand van een teil uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd aan het licht.

Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied, geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied bevindt zich op ca. 1,2km ten zuiden van de historische dorpskern van Baasrode. De oudste raadpleegbare kaart voor het plangebied betreft de Villaretkaart uit ca. 1745-1748. Op deze kaart bevindt het plangebied zich in een agrarisch gebied. Het terrein is onbebouwd en wordt ingesloten door de voorlopers van de huidige Theodoor Vermilyenstraat in het westen, Hof ten Rode in het noorden, de Reihagenstraat in het oosten en de Mandekensstraat in het zuiden. De Ferrariskaart geeft een gelijkaardig beeld. Op deze kaart wordt een noordwest-zuidoost georiënteerde kleine waterloop aangegeven binnen het terrein. Deze wordt afgeboord met een bomenrij. De rest van het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Gedurende de 19de eeuw blijft het plangebied onbebouwd. Ook in de directe omgeving is bebouwing eerder schaars. Wel wordt op de topografische kaart van 1879 voor het eerst de spoorweg, die meteen ten zuiden van het plangebied loopt, opgemerkt. Vanaf het begin van de 20ste eeuw raakt de omgeving van het plangebied bebouwd door middel van lintbebouwing langsheen de bestaande straten. Het plangebied zelf blijft tot op vandaag integraal in gebruik als landbouwgrond. De historische studie van het plangebied geeft aan dat er gedurende de laatste eeuwen geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein, dat steeds in gebruik was als landbouwgrond. Het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed kan aldus een gunstige bewaring kennen.

- Baasrode ontwikkelde zich op de rechter Scheldeoever, ten oosten van Dendermonde, waar de rivier uitmondt in de Dender. Het dorp situeert zich in de Scheldevallei binnen de Denderstreek. Het landschap rond Baasrode wordt gedomineerd door de aanwezigheid van de Scheldemeander in het noorden en hoger gelegen gronden in het zuiden. De kern van Baasrode bevindt zich op de iets hoger gelegen gronden meteen ten westen van de Schelde. Het plangebied situeert zich op de grens van Baasrode met Buggenhout, op de hoger gelegen gronden in het zuidelijke deel van de gemeente. Op siteniveau is duidelijk de loop van de Zwarte Beek (ca. +5,8m TAW) te onderscheiden in het zuiden van het plangebied. Het plangebied wordt verder gekenmerkt door een lager gelegen deel in het noorden (ca. +7,0m TAW) en zuiden (ca. +6,9m TAW), terwijl het centrale deel (ca. +7,5m TAW) hoger gelegen is.

- Het archeologisch kader geeft aan dat de omgeving van het plangebied bezocht werd sinds de steentijd. Hoewel het slechts losse vondsten betreft, kan ook op basis van de landschappelijke gegevens, op een hoger gelegen zone in de directe nabijheid van de Schelde en niet ver verwijderd van de samenvloeiing van Schelde en Dender, een verhoogd potentieel voor steentijd artefactensites vooropgesteld worden. Deze landschappelijke omgeving moet ook in de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens. Dit wordt ook bevestigd door onder meer baggervondsten uit de bronstijd en de aanwezigheid van een Romeins grafveld even ten westen van het plangebied. Daarnaast zijn in de omgeving van het plangebied verschillende sites aanwezig uit de middeleeuwen en nieuwe tijd, waaronder een kerk, enkele kapellen, diverse sites met walgracht, molens, brouwerijen en een scheepswerf. Op basis van deze

gegevens kan aan het perceel een verhoogde archeologische verwachting worden toegekend voor steentijd artefactensites en sites met grondsporen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 17 bouwlotten met een totale grondoppervlakte die varieert tussen 130m² en 375m². Er wordt daarnaast een nieuwe wegenis aangelegd die in het westen aansluit op de Theodoor Vermeylenstraat en van noord naar zuid doorheen de verkaveling loopt. In het zuiden wordt een groene bufferstrook voorzien ten opzichte van de aangrenzende beek en spoorweg. Langs heen de oostelijke zijde wordt eveneens een groenzone aangelegd waarbinnen een wadi wordt uitgegraven. Aansluitend bij de nieuwe wegenis wordt een speelpleintje met banken ingepland. De bomen langs heen de oostelijke zijde van het terrein worden behouden bij de geplande werken. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, de aanleg van de wadi, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en de groenzone. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarbinnen nog relatief weinig gravend archeologisch onderzoek plaatsvond. Er dient dus verder vooronderzoek worden uitgevoerd. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is het noodzakelijk deze onderzoeksmethode toe te passen. De landschappelijke en bodemkundige gegevens geven aan dat er voor het plangebied een verhoogd potentieel op de bewaring van steentijd artefactensites geldt. Verder kan het onderzoek de aardkundige opbouw en eventuele verstoringsgraad van het terrein in kaart brengen.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondbopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval dient deze onderzoeksmethode mogelijk toegepast te worden, wanneer uit het landschappelijk booronderzoek blijkt dat er binnen het plangebied intacte bodems aanwezig zijn en dat er eventueel een mogelijkheid bestaat dat steentijdsites bewaard kunnen zijn.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval dient deze onderzoeksmethode mogelijk toegepast te worden, wanneer uit het landschappelijk booronderzoek blijkt dat er binnen het plangebied intacte bodems aanwezig zijn en dat er eventueel een mogelijkheid bestaat dat steentijdsites bewaard kunnen zijn.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen..

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied bevindt zich op ca. 1,2km ten zuiden van de historische dorpskern van Baasrode. De oudste raadpleegbare kaart voor het plangebied betreft de Villaretkaart uit ca. 1745-1748. Op deze kaart bevindt het plangebied zich in een agrarisch gebied. Het terrein is onbebouwd en wordt ingesloten door de voorlopers van de huidige Theodoor Vermeylenstraat in het westen, Hof ten Rode in het noorden, de Reihagenstraat in het oosten en de Mandekensstraat in het zuiden. De Ferrariskaart geeft een gelijkaardig beeld. Op deze kaart wordt een noordwest-zuidoost georiënteerde kleine waterloop aangegeven binnen het terrein. Deze wordt afgeboord met een bommenrij. De rest van het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Gedurende de 19de eeuw blijft het plangebied onbebouwd. Ook in de directe omgeving is bebouwing eerder schaars. Wel wordt op de topografische kaart van 1879 voor het eerst de spoorweg, die meteen ten zuiden van het plangebied loopt, opgemerkt. Vanaf het begin van de 20ste eeuw raakt de omgeving van het plangebied bebouwd door middel van lintbebouwing langsheen de bestaande straten. Het plangebied zelf blijft tot op vandaag integraal in gebruik als landbouwgrond.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

De historische studie van het plangebied geeft aan dat er gedurende de laatste eeuwen geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein, dat steeds in gebruik was als landbouwgrond. Het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed kan aldus een gunstige bewaring kennen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van enkel het bureauonderzoek niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 17 bouwloten met een totale grondoppervlakte die varieert tussen 130m² en 375m². Er wordt daarnaast een nieuwe wegenis aangelegd die in het westen aansluit op de Theodoor Vermeylenstraat en van noord naar zuid doorheen de verkaveling loopt. In het zuiden wordt een groene bufferstrook voorzien ten opzichte van de aangrenzende beek en spoorweg. Langsheen de oostelijke zijde wordt eveneens een groenzone aangelegd waarbinnen een wadi wordt uitgegraven. Aansluitend bij de nieuwe wegenis wordt een speelpleintje met banken ingepland. De bommen langsheen de oostelijke zijde van het terrein worden behouden bij de geplande werken. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, de aanleg van de wadi, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en de groenzone. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet met 100% zekerheid vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van steentijd artefactensites en/of archeologische sites met grondsporen is echter niet onbestaande.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren, waarbij verspreid over het gehele terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn en uit de boringen blijkt dat er nog archeologisch erfgoed bewaard kan zijn binnen de advieszone. Dit proefsleuvenonderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringzones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Baasrode (deelgemeente van de stad Dendermonde) Theodoor Vermeylenstraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 8420m² groot, heeft een onregelmatige vorm en sluit in het westen aan op de Theodoor Vermeylenstraat en in het noorden op het Hof ten Rode. Het perceel is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De noordelijke verbinding met Hof ten Rode is verhard met grind. In het zuiden wordt het plangebied begrensd door de Zwarte Beek en de spoorweg tussen Antwerpen en Dendermonde. Het plangebied betreft een inbreiding tussen de bestaande bebouwing langsheen de Theodoor Vermeylenstraat en het Hof ten Rode. In het oosten sluit het terrein aan op een onbebouwd akkerland. Verder naar het oosten is een bedrijventerrein aanwezig.

Het plangebied bevindt zich op ca. 1,2km ten zuiden van de historische dorpskern van Baasrode. De oudste raadpleegbare kaart voor het plangebied betreft de Villaretkaart uit ca. 1745-1748. Op deze kaart bevindt het plangebied zich in een agrarisch gebied. Het terrein is onbebouwd en wordt ingesloten door de voorlopers van de huidige Theodoor Vermeylenstraat in het westen, Hof ten Rode in het noorden, de Reihagenstraat in het oosten en de Mandekensstraat in het zuiden. De Ferrariskaart geeft een gelijkaardig beeld. Op deze kaart wordt een noordwest-zuidoost georiënteerde kleine waterloop aangegeven binnen het terrein. Deze wordt afgeboord met een bomerij. De rest van het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Gedurende de 19de eeuw blijft het plangebied onbebouwd. Ook in de directe omgeving is bebouwing eerder schaars. Wel wordt op de topografische kaart van 1879 voor het eerst de spoorweg, die meteen ten zuiden van het plangebied loopt, opgemerkt. Vanaf het begin van de 20ste eeuw raakt de omgeving van het plangebied bebouwd door middel van lintbebouwing langsheen de bestaande straten. Het plangebied zelf blijft tot op vandaag integraal in gebruik als landbouwgrond. De historische studie van het plangebied geeft aan dat er gedurende de laatste eeuwen geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein, dat steeds in gebruik was als landbouwgrond. Het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed kan aldus een gunstige bewaring kennen.

Baasrode ontwikkelde zich op de rechter Scheldeoever, ten oosten van Dendermonde, waar de rivier uitmondt in de Dender. Het dorp situeert zich in de Scheldevallei binnen de Denderstreek. Het landschap rond Baasrode wordt gedomineerd door de aanwezigheid van de Scheldmeander in het noorden en hoger gelegen gronden in het zuiden. De kern van Baasrode bevindt zich op de iets hoger gelegen gronden meteen ten westen van de Schelde. Het plangebied situeert zich op de grens van Baasrode met Buggenhout, op de hoger gelegen gronden in het zuidelijke deel van de gemeente. Op siteniveau is duidelijk de loop van de Zwarte Beek (ca. +5,8m TAW) te onderscheiden in het zuiden van het plangebied. Het plangebied wordt verder gekenmerkt door een lager gelegen deel in het noorden (ca. +7,0m TAW) en zuiden (ca. +6,9m TAW), terwijl het centrale deel (ca. +7,5m TAW) hoger gelegen is.

Het archeologisch kader geeft aan dat de omgeving van het plangebied bezocht werd sinds de steentijd. Hoewel het slechts losse vondsten betreft, kan ook op basis van de landschappelijke gegevens, op een hoger gelegen zone in de directe nabijheid van de Schelde en niet ver verwijderd van de samenvloeiing van Schelde en Dender, een verhoogd potentieel voor steentijd artefactensites vooropgesteld worden. Deze landschappelijke omgeving moet ook in de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens. Dit wordt ook bevestigd door onder meer baggervondsten uit de bronstijd en de aanwezigheid van een Romeins grafveld even ten westen van het plangebied. Daarnaast zijn in de omgeving van het plangebied verschillende sites aanwezig uit de middeleeuwen en nieuwe tijd, waaronder een kerk, enkele kapellen, diverse sites met walgracht, molens, brouwerijen en een scheepswerf. Op basis van deze gegevens kan aan het perceel een verhoogde archeologische verwachting worden toegekend voor steentijd artefactensites en sites met grondsporen.

Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 17 bouwlotten met een totale grondoppervlakte die varieert tussen 130m² en 375m². Er wordt daarnaast een nieuwe wegenis aangelegd die in het westen aansluit op de Theodoor Vermynstraet en van noord naar zuid doorheen de verkaveling loopt. In het zuiden wordt een groene bufferstrook voorzien ten opzichte van de aangrenzende beek en spoorweg. Langs de oostelijke zijde wordt eveneens een groenzone aangelegd waarbinnen een wadi wordt uitgegraven. Aansluitend bij de nieuwe wegenis wordt een speelpleintje met banken ingepland. De bomen langs de oostelijke zijde van het terrein worden behouden bij de geplande werken. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, de aanleg van de wadi, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en de groenzone. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarbinnen nog relatief weinig gravend archeologisch onderzoek plaatsvond. Er dient dus verder vooronderzoek worden uitgevoerd. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat enerzijds uit een landschappelijk booronderzoek, eventueel gevolgd door een verkennend en waarderend booronderzoek en een proefputtenonderzoek en anderzijds uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

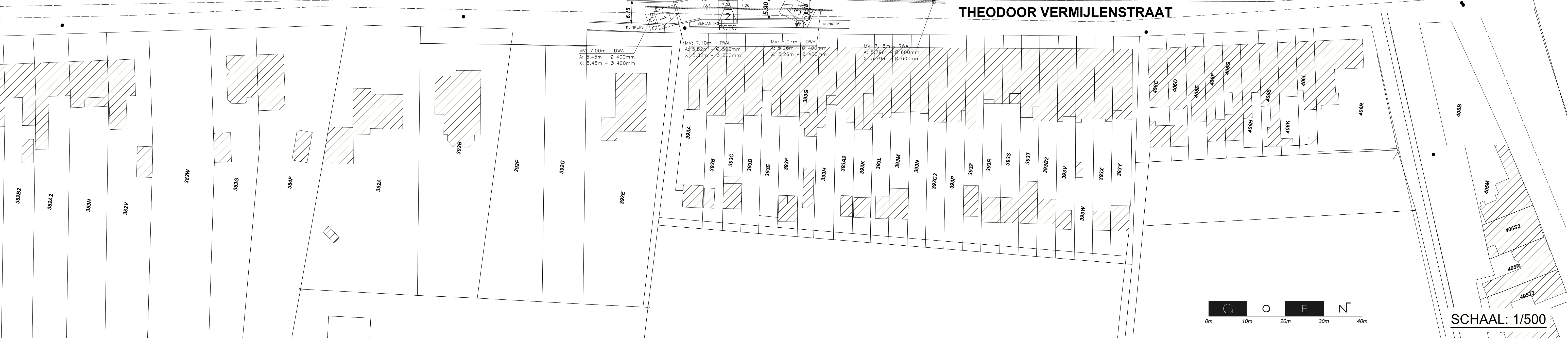
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020. *Parochiekerk Sint-Ursmarus*, geraadpleegd op 15 oktober 2020 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/48901>.
- Denewet L., Holemans H., 2020. *Koutermolen. Molen Van Belle*, geraadpleegd op 15 oktober 2020 op <https://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?nummer=2578>.
- Denewet L., Osstyn M., 2017. *Weiveldmolen. Molen De Decker*, geraadpleegd op 15 oktober 2020 op <https://www.molenechos.org/molen.php?nummer=518>.
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- Wikipedia 2020. *Baasrode*, geraadpleegd op 14 oktober 2020 op <https://nl.wikipedia.org/wiki/Baasrode>.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 2 Plan bestaande toestand, het noorden bevindt zich links (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 3 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).	10
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan, het noorden bevindt zich links (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	13
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 13	
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	14
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	15
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	16
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 12 Uitsnede van de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	18
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).....	19
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	20
Figuur 16 Situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).....	22
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 20 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	24
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1892 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1930 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	28
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied, geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be en CAI).....	32

Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN
ARRONDISSEMENT DENDERMONDE
STAD DENDERMONDE (BAASRODE)
THEODOOR VERMIJLENSTRAAT

LIGGING: Theodoor Vermijlenstraat
9200 Baasrode
Dendermonde 5° afdeling Baasrode sectie C
NR. 408/D/2

AANVRAGER:

AVS-INVEST
bouwgronden & residentiële vastgoedprojecten

Massemesteenweg 1
B - 9230 WETTEREN

Tel. 09/369.16.60
info@avs-invest.be
www.avs-invest.be

Dhr. Joris Goen
geïntegreerd bestuurder
AVS-INVEST NV

OPGEMAAKT DOOR:

STUDIEBUREAU GOEN
STEFAN VAN LANDUYK P.B. INFRASTRUCTUUR

Massemesteenweg 1-3
B-9230 Wetteren

09/369.88.54 09/368.20.77
info@goen.be www.goen.be

ing. Maarten CROMPHOUT
GOEN Studebureau

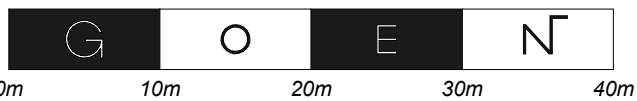
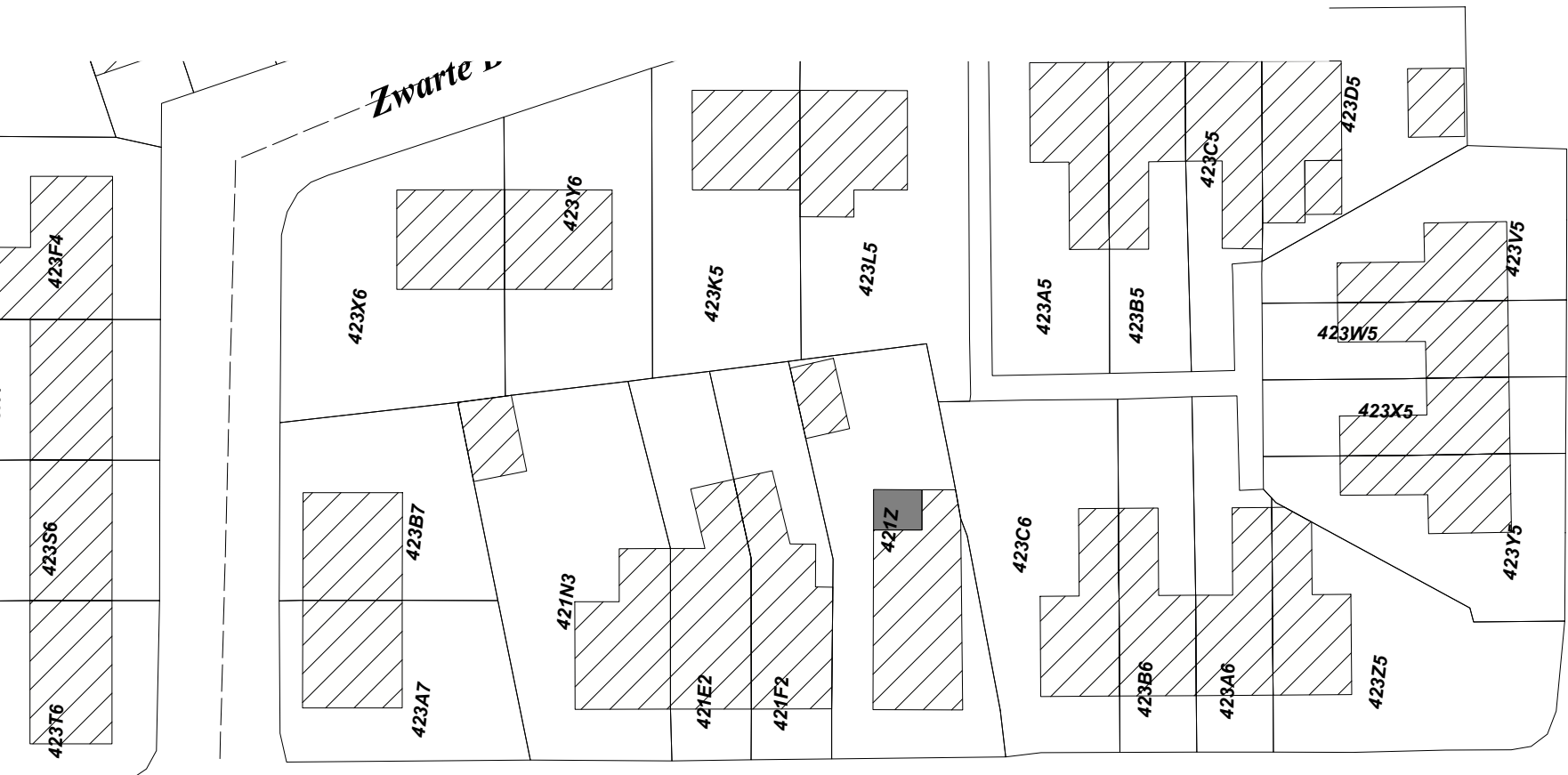
VERKAVELINGSPLAN

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE GEMEENTERAAD IN ZITTING VAN :
OP BEVEL

DE BURGEMEESTER-VOORZITTER DE SECRETARIS

SITUATIEPLAN	Index	Datum	Omschrijving
	1	05/10/2020	Verkavelingsaanvraag

DOSSIERNR:	Datum ingediend plan:	SCHAAL:	INDEX:	PLAN N°:
2016/4349	05/10/2020	1/500	1	02

SCHAAL: 1/500

DENDERMONDE (Baasrode)

VERKAVELING "Theodoor Vermijlenstraat"

